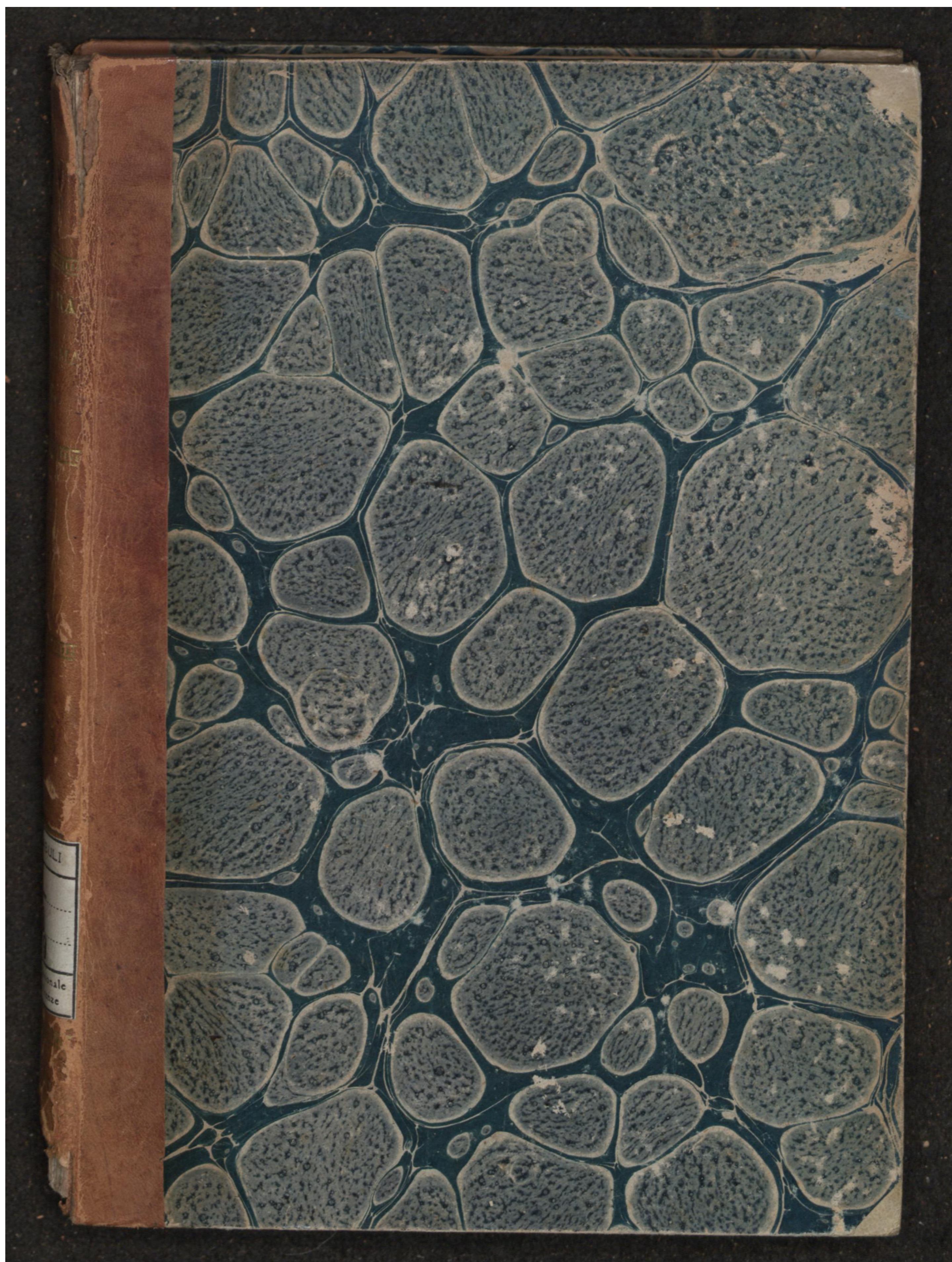
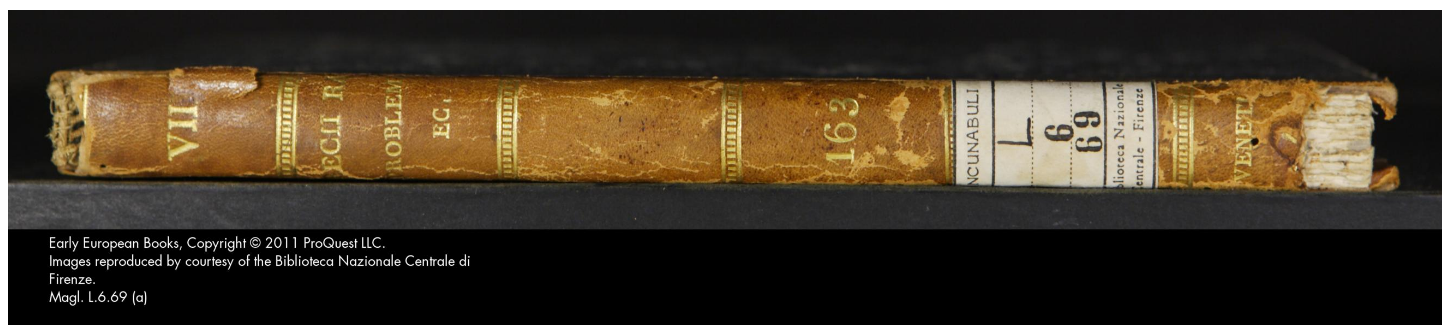
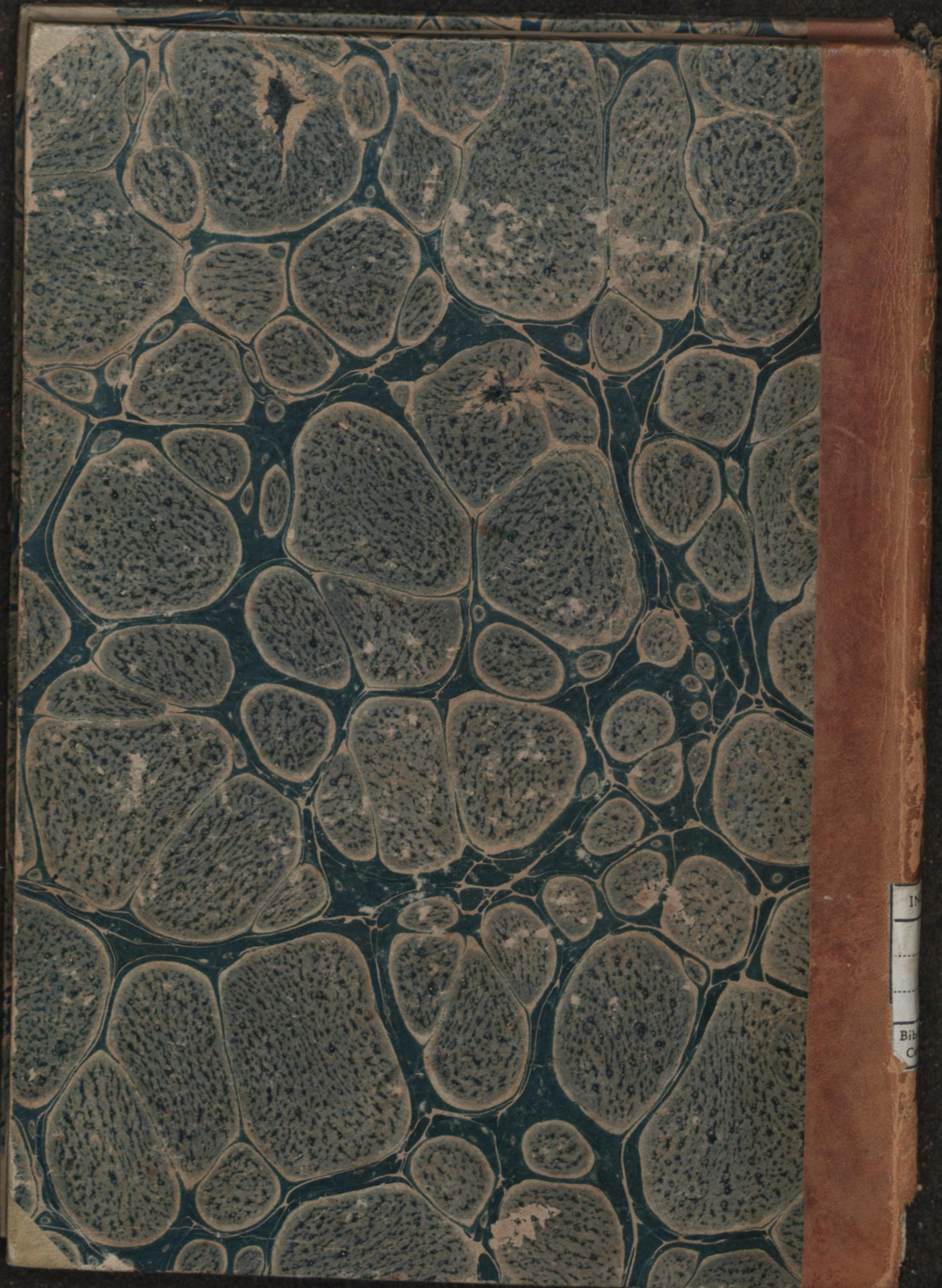
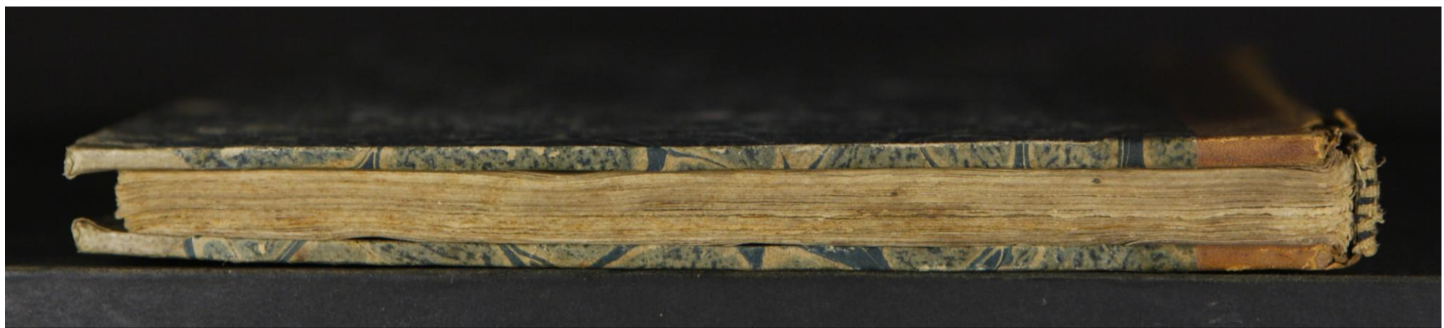

VII
PROBLEM
EC.
163
INCUNABULI
L
6
69
Biblioteca Nazionale Centrale - Firenze
VENET

Raphaelis Regii epistolæ Plynii: qua libri naturalis historiæ Tito Vespasiano dedicantur: enarrationes.

Eiusdem de q̃tuor Persii locis: uno Valerii maximi: duobus Tullii de officiis: ac tribus oratoriis q̃stiõibus disputatio:

Eiusdem de quibusdam Quintiliani locis cum quodam Calfurnio dialogus.

Eiusdem loci cuiusdam Quintiliani ac eius Ciceronis ad Atticum epistolæ: cuius initium est: Epistolam hanc cõuicio efflagitarunt codicilli tui: enarratio.

RAPHAEL REGIVS DOMINICO GRIMANNO PA-
TRICIO VENETO EQ VITI SPLENDIDISSIMO SE
NATORIQ VE SAPIENTISSIMO SALVTEM.

Vm inter loquēdum de quorūdā expositioni-
bus in illam Plynii maioris elegantem acutissi
māq; epistolam: mentionem fecissemus: sane q̄
familiariter a me petiisti: ut epistolā ipām ego
quoq; tibi breuiter enarrarē. Id uero tūc me re
cepi eē facturū magis q̄ dē ne q̄cq̄ tibi denegare
uiderer: q̄ quod ullā re cuiusq̄ enucleatione indigere cēserē.
Sic.n.a teneris usq; unguiculis fuisti institutus: ut non solum
acutissima philosophorum dogmata pulcherrime calleas:
sed præstantia aliorum quoq; auctorum scripta facile perci-
pias. Quid.n. elegantiæ latinæ in primis peritus nō intelligat:
cui abstrusa cognituq; difficillima Aristotelis sensa fuerint p̄
cepta? Quod si de quoq̄ epistolæ illius loco fortasse dubitas:
expositionum uarietatem in causa esse facile contenderim.
Adeo nanq; inconstantes quidam in illa exponenda depræ
henduntur: ut per q̄ difficile sit iudicatu: plus ne conferant
an magis noceant plinianæ eloquentiæ studiosis. Nos uero su
sceptam prouinciam ita sumus executi: ut q̄ ab aliis recte sunt
exposita approbentur, quæ minus bene dicta refutentur. Tu
an recte in plerisq; difficilioribus locis a communi fere expo-
sitione dissentiam: si nostra cum aliorū scriptis cōtuleris pul-
cherrimæ diiudicabis. Vale eximium studiorum decus. Pa-
duæ pridiæ nonas martias. Mccccl xxxx.

IN PLINII MAIORIS EPISTOLAM AD TITVM VESPASIANVM RAPHAELIS REGII ENARRATIONES.

IN operis huius inſcriptione Plynius Ariſtotelem imitatus eſſe uidetur. Vt.n.ille quinquaginta de animalibus uolumina hiſtorias animalium iſcripſit: ſic plynius de rerum natura libros: naturalem hiſtoriã nuncupauit: quod in eis rerum natura deſcribatur atq; enarret. Hiſtoria nãq; enarratio expoſitioq; tranſfertur. Hac epiſtola uero primum Tito Veſpaſiani filio: qui una cum patre imperabat: ſumma cum ueneratione opus dedicat. Deinde quibus de rebus tractet: exponit. Tum quot ex auctoribus uoluminibuſq; ea ſumpſerit: de quibus ſcribit: cõmemorat. Quarto loco inſcriptionis cauſam aſſignat: ac uanas obtrectatorum calũnias uituperat. Libros naturalis hiſtoriæ. Attentum ſimul & beniuolum reddit imperatorem: cum & nouum opus ſe ait expoſiturum: & ipſum iucundiſſimum appellat. Tranſlatione uero a gregibus ſumpta primus hic ſenſus commendatur. Fœtura nãq; id propriæ tempus dicitur quo pecudum greges patere conſueuerunt. Sit.n.hæc tui præfatio ueriſſima dũ maximo conſeneſcit in patre. Mouit nuper mihi riſum nebulo quidam omnium uaniſſimus: qui cuʒ in Gymnaſio patauino acutiſſimam hanc epiſtolam explicare uellet: aſſeruit nõ maximo ſed maxime: ut ſit uocãdi caſus: eſſe legendum: ſuæq; opinionis rationem in quorũdam auctoritatem retulit: qui dicerent: dum hæc præfatio: maxime imperator: conſeneſcit in patre. Qua quidem corruptione quid ineptius? quid inſulſius? Quid a Plynii elegãtia magis alienum excogitari poteſt? Quis.n.unq̃ legit non dico apud Plynium: quo nihil candidius inuenitur: ſed apud quenq̃ latinum eiuſmodi genus locutionis? Sed nos ineptiis iſtiuſmodi neglectis ſic accipiamus. ut & patri & filio præfatio ea atq; appelatio cõuenire a Plynio dicatur. Nam Titus ita ſe participem imperii geſſit ut uiuenti tamen patri omnia cõcederet. Titum igitur Plynius ueriſſime

dignum ea præfatione ait quæ iam in maximo ac præstatissi-
mo patre consenescere cœpit: perinde ac si diceret. Tu nō mi-
nus iucundissimus imperator es appellandus q̄ maximus pa-
ter tuus: qui iā senior est effectus. Nāq; tu solebas. Causam
assignat cur Tito hos libros nuncupare dicareq; constituerit:
quos iccirco nugas uocat ne in odium inuidiāq; incidat. Om-
nis.n.sui iactatio: ut Fabius inquit: odiosa esse solet. Simul ut
hac extenuatione beniuolentiam aucupetur. Totus uero hic
sensus de primo Catulli epigrammate: ut ipse quoq; Plynius
testatur: est sumptus. Infert.n. Vt obiicere moliar Catullum
conterraneum meum. Hoc uero ad illud refertur: quod se li-
centiore epistola dixit usurum. Nam & integrum Catulli car
men usurpat: & uerbo minus oratorio utitur. Conterraneum
.n. castrense uerbum esse uidetur. Hinc autem quidam colli
gunt Plynium: ut Catullus: fuisse ueronensem ignorantes cō-
terraneum non tam idem territorium q̄ eandem respicere re
gionem. Cum uero & Suetonius & Hieronymus & deniq; pri-
sci omnes illum nouocomensem fuisse dicant: conterraneum
eiusdem regionis accipiamus: cum præsertim se Plynius fere
Romanum profiteatur. Agnoscis & hoc castrense uerbum.
Ambigunt hoc loco quidam neq; determinare sciūt: quodnā
sit illud castrēse uerbum. Cum.n. quidam e doctis dicant ad
Imperatorem referri debere: quod in castris imperator Titus
fuerit salutatus Quidam uero conterraneū castrense uerbū
esse affirment: quod eo milites fere in castris uterentur: insul
si isti: qui se primos mundi homines esse iactant: utrāq; inter
exponendum referunt opinionem. Itaq; auditorum mentes
implicant: ut quid certi sequātur: nihil penitus habeant. Ego
ne istos imitari uidear: existimo conterraneum castrense uer-
bum esse: quod eo milites in castris frequentissime uterētur.
In rarissimo nāq; usu id uerbum urbanis fuisse illud est argu
mento: quod eo perq̄ raro utuntur scriptores. Significat autē
Plynius se licentiosius uerbo castrensi ac minus orarorio uti.
Subiicit.n. Agnoscis & hoc castrense uerbum. Ac si diceret.
Nō solum Catulli carmen epistolæ huic niserere audeo: sed
uerbum etiam castrense ac minus oratorium. Quare agnoscis

hoc loco nō admittis: sed cognoscis significare uidetur. Qui uero putant imperatorē esse uerbum castrense: qđ Titus in castris imperator fuit salutatus: ii mihi quid dicāt: parū attendere uident. Nā si anteq̄ Titus appellatus esset imperator: hoc nomen in usu non fuisset: nō dico: militū sed urbanorū & quidem oratorū: facile uerbum castrēse imperator uideri posset. Cū uero apud priscos in frequētissimo oratorū fuerit usu: nō uideo: cur imperator uerbum castrēse putari debeat. Quid? qđ illud pronomen hoc eleganter ad propinquiora: inepte ac minus latine ad lōginqora solet referri? Quare castrēse uerbū non imperator sed conterraneum mihi esse uidetur. Ille. n. ut scis. Hic quoq; uacillāt isti: qui se prima Italiæ lumina esse iactant. Ille. n. ꝓnomen uel ad Catullum uel ad Vespasianū patrem referi debere aiunt. Et ad catullū quidem: qđ in eo uersu: Meas esse aliquid putare nugas: breui syllaba pro longa Catullus fuerit usus. Sicq; & uernaculos pro ciuibus ueronēsibus accipiūt: & illud famulis expūgēdū putāt. Ad Vespasianū uero: qđ maximus malebat appellari Vespasianus q̄ iucūdissimus. Maximū uero nomē duriusculum eē. Ac istæ quidē ineptiæ nup ab isulsissimo quodā nebulone ī academia patauina dissemiatæ fuere. Vt. n. omittā: qđ nihil certæ expositionis in medium adduxit: hoc sane ꝓnomen ille neq; ad Catullū neq; ad Vespasianum patrē pōt referri. Et ad Catullū quidem nō est referēdū: qđ tunc ꝑmutari syllabæ nō dicūtur cum breuis ꝓ lōga: uel cōtra lōga pro breui ponit̄. sed cū aut littera adiicit̄. aut detrahitur: aut trāsponitur: ut siquis ꝑculā ꝓ ꝑgula: ut testatur Fabius: diceret. Quare tāetsi Catullus interim breui pro lōga: uel cōtra sit usus: minime tamē idcirco cuiusq̄ dictōis syllabas mutasse ē iudicādus. Ad Vespasianum uero patrē nō posse referri ne refellēdum qdem uidet̄: qn̄ nullus sensus: nisi ineptissimus atq; insulsissimus: si istiusmodi admittatur relatio: elici possit. Quo nāq; picto duriusculū se fecit Vespasianus? Nēpe aiunt quia maximus maluit appelari q̄ iucūdissimus. Esto: quāuis nulla historia nitantur Quid duritiei asperitatisue est ī hoc nomine maximus? Profecto nihil plus: q̄ in illo iucūdissimus: Quid? qđ isto modo

nō syllabæ:sed nomina ipsa integra commutaretur? Quod si satis superq; ostendimus nihil ista cōmentatōe insulsius magisq; a Plynii acuminibus esse alienum: reliquum est: ut qd ipsi sentiamus: aperire non dubitemus. Ille igitur pronomē mihi hoc loco non referre: sed idicare uidetur. Nam frequēter hoc pronomen ille citra ullum nomen ullāq; relationem cum huiusmodi adiectōibus. Vt scis: ut nō Ignoras. Scis quē dico: absolute ponitur: pro eo qui sit notissimus & ei q scribit: & cui scribitur. Immo uero nūq̄ cum illis additamentis a quopiam erudito relatiue usurpatur. Quēdam igitur & sibi & Tito pulcherrime notum innuit Plynius: q se permutatis cuiusdam nominis syllabis duriusculum fecerat: q̄ uolebat iudicari a uernaculis & seruis Titi ac famulis. Quisnam uero hic fuerit: aut quo ī uerbo priores litteras immutauerit: nec Plynius ipse aperit: nec qsq̄ alius, quod sciam: litterarum mōnumētis cōmendauit. Quod uero qdam aiunt huius nōis imperator priores syllabas ī sotadico carmine a quodam fuisse mutatas mihi non probatur. Neq; .n. syllabæ sed dictōum ordo duntaxat in sotadicis carminibus immutatur: ut ex illo Francisci Philelphi ad Pium pontificem maximum carmine aperte patet.

Laus tua: nō tua fraus. Virtus non copia rex:
Scandere te fecit hoc decus eximium.

Si enim retro legatur: sotadicum fiet: ac uerboꝝ ordo solum nō etiam sylabaꝝ imutabitur. ꝗ

Eximium decus hoc fecit te scādere rex
Copia: nō uirtus: fraus tua: nō tua laus.

Neque tamen inficias eo illud in sotadico quoque carmine fieri potuisse: ut quis durior esset. Sed non magis in eo q̄ in alio carminis genere. Innuit autem Plinius se idcirco uerbis castrensibus uulgaribusque uti: ne durior obscuriorque uideatur: ut ille qui permutatis prioribus syllabis duriusculum se fecit: q̄ ulebat existimari a uernaculis Titi & famulis. Qui uero nuper ī academia iactauit uernaculos ꝓ ciuibus ueronēsibus accipiendos: is de tam ꝓclara nrbe ma

le meretur: cuius ciues uernas ac seruos esse ait. Simul ut hac mea petulantia. Hæc est secunda dedicationis causa. Idcirco nanq; se hos libros Tito dedicasse ait: ut in quædam acta exeāt. Quæ nanq; principibus scribuntur: ea uim actorum publicorum habere uidentur. Sed hic quoq; locus uarie & legitur & exponitur. Quidam enim exeam legunt: exponuntq; ut aliquid de tuis laudibus scribam. Quidam uero exeat ad petulantiam referentes: atq; hæc pro hac scribendū esse putantes. Exponunt enim sic: ut hæc mea petulātia aliquid de tuis rebus gestis dicā. Ista uero mihi sane q̄ procul a uero sensu esse uidētur. Neq; enim exire in acta aut laudare aut de gestis alicuius scribere significat: non magis q̄ aut uitupare aut fabulas scribere. Illud nero Fabii & Persii: quorum auctoritate nituntur: manifeste ad compositionem refertur. Siquid tamen aptius exit apud Persium. Hoc est aptius componitur. Quæ enim concinne scribuntur: ea ex ore apte exire uidentur. In acta uero exire: ut dixi: est actorum publicorum auctoritatem adipisci. Exeant præterea mihi legēdum uidetur: ut libri in quadam acta exire intelligantur: quāuis non inficier exeat quoq; legi posse: dum ad opus non ad petulantiam referatur. Quare non quemadmodum isti putant: est accipiendum. Sed perinde ac si diceret Plynius: se hac quoq; causa impulsum: ut libros naturalis historiæ Tito dicaret: ut id petulantia ac temeritate sua fieret quod in alia procaci ac petulanti epistola sua factum non esse questus erat Titus: ut in qnædā acta publica exirent ac referrentur indeq; Titi laudes ab omnibus cognoscerentur. Acta enim forensia: ut publica: omnibus patent ab omnibusq; legi possunt. Sciantq; omnes q̄ ex æquo tecum uiuit imperium. Hoc ex historia sumptum esse uidetur. Nam ut tranquillus narrat. Posteaquam a Hierosolimarum expugnatione rediit Titus: nunquam destitit participem atque tutorem imperii agere. Triumphauit cum patre unaque censuram gessit: eidem collega & in tribunatia potestate: & in in septem consulatibus fuit. Sed hic quoq; locus uarie legitur. Quidam enim triumphalis & cēsorius

tu sextūq; consul: legunt. Quidam uero Triūphale & corsori-
um ius exeasq; consul. Cum uero uno dūtaxat modo scripse-
rit Plynius: eoꝝ alteros decipi necesse est. Ac mihi qdem prior
scriptura rectissima uidetur: ut legatur Triūphalis & corsori
us tu sextūq; consul. Sic nāq; & sensus est pspicuus. & oratio co-
heret: si es uerbū: quod frequēter cū elegantia prætermittitur
subintelligaẽ. Nec me mouet quod qdam dicunt. Titum se-
pties cōsulem fuisse: cum Plynius ei forsitā hoc opus dicaue-
rit sextum gerēti cōsulatum. Illo ego magis adducor: ut sic le-
gam: quod ius triūphale ac cēsorium nō ita eleganter: ut impe
rium uiuere dicitur. Idem præterea uerbum exeo intra duos
sensus repetitum ab elegantia Plynii uidetur alienum. Transi-
tus quoq; ille a re ad psonam mihi paꝝ uideẽ esse concinnus.
Quare sic mihi: ut dixi: uidetur esse legēdum: ut intelligatur
Plynius exponere: quo nam pacto īperium ex æquo cum Tito
uiuat. Qui. n. triūphant: qui cēsuram: cōsulatum: tribunatum
prætorii præfecturam gerunt: cum iis īperium Viuere merito
dicitur. Et quod his nobilius fecisti. Hoc quoq; de historia ē
sumptum. Nam ut idem Trāqllus refert: præfecturam quoq;
prætorii Titus suscepit nunq̄ ad id tempus nisi ab eqtate Ro-
mano administratam. Hoc est ergo quod Plynius inquit: nobi-
lius fecisti. Præstātes nāq; dignitate uiri illustriores efficiunt:
quos gerunt magistratus. His aūt ablatiuus nō ad illud cōpara
tiuum nobilius mihi referēdum uideẽ sed cām potius significare: ut intelligamus præfecturā Prætorii nobiliorem a Tito
q̄ antea fuerat: effectam illis honoribus: quos pridem gesserat
Titus: hoc ē triūpho: censura: cōsulatu. tribunatu. Præfectus
autē Prætorii eum apud imperatorem optinet locum: quē tri
bunus celerum apud reges & magister eqtum apud dictatores
habebant. Omniaq; hæc reip. hic distinguendum esse ne ad-
monitione qdem mihi dignum esse uideretur: nisi a quibus-
dam hic sensus cum sequenti confunderetur. Prestas autē uer-
bum est subaudiendum. Et nobis qdem qualis in contuber-
nio? fuisti subintelligatur. Cum Tito nāq; Plynius militauit.
Est autem ita cum interrogatione & quadam admiratione le-
gendum: ut intelligamus Titum humanissimum benignissi

mūq; in contubernio fuisse: id quod facile quæ sequntur: de clarant. Itaq; cum cæteris. Cum igitur inquit omnia ea quæ enumerata sunt ornamenta: aliis pateant atq; aperta sint: & an te oculos uersentur: cum te Venerātur: nobis sola superest au dacia: ut te familiarius colamus. Quod quidem inquit tibi i- putabis. ac si diceret humanitate tua fretus te colere familia- rius audeo. Quāuis autem ego sim inculpa: tua tamen est in causa facilitas. Perfricui faciem nec quicq̄ profeci. Ne auda ciam quidem sibi ad Titum familiarius colendum superesse inde colligit: quod cum pudorem deponere conatus sit: fron tem perfricando impudentemq; reddendo: nihil tamen pro- fecerit: cum alia iua Titus ipse igens præstantissimusq; occur rat: ac etiā lōgius ipm facibus & luminibus īgenii & eloquētia sūmoueat: absq; repellat. Facibus autē. s. littera de medio ex puncta ē legēdum. Est. n. a magnis fulgoribus: quos acies ocu lorꝫ pferre nō pōt: trāslatio sumpta. Faces uero īgenii eloquē tiam ītelligit: quæ & lumē īgenii a fabio in præfatione primi libri de īstitutione oratoria dicitur. Id quod e Ciceronis Bru to sumptum esse uidetur. Vt enim hoīs decus inquit ingeni- um: Sic īgenii ipsius lumē eloquētia. Vnde ēt subiicit Plyni us. Fulgerat in nullo unq̄ uerius dicta uis eloquētie: tribuni- tiæ potestatis facundia. Tribunos nāq; plurimum ualere elo- quētia oportebat. Vt qbus sæpenumero ad populum haben de orones forēt. Ea uero attribuit Tito Plynius: quæ fuisse in Pericle antiq comici Eupolis & Aristophanes uel cū eum re- phendunt: fatent. Cum. n. Atheniēsibus oronem hēbat: tona re ac fulgurare uidebat. Quando tu ore p̄ris laudes tonas? Quāto legēdum esse q non uidet: Plynii libris frustra īcum- bit. Queadmodum fratrē quoq; imitareris excogitasti. Do micianū ītelligit Titi fratrē natu minorem: quē pœtices car- minumq; scribēdorꝫ studiosum fuisse cōstat. Cum hāc ope- rā cōdicerē nō eras in in hoc albo. hoc ē. Cum hos libros scri- bere destinarē: te iudicē nō faciebā Metaphora aūt sumpta ē a iudicibus forēsibus: quorꝫ noīa in albo scribebant: quo ab oībus legi possent. Cōdicere uero: ē denunciare: & condictio apud iuricsonsultos actionis est nomen. Album autem tabula

erat de albata: in qua & noĩa iudicum & edicta prætorum ali orũq; magistratuum scribebãtur. Vnde apud iuris cõsultos ii graui pœna puniendi censentur: q prætoris album corrupissent. Præterea est quedam publica ét eruditorũ reiectio. Alia rõ: qua si libros Tito non dicasset: uti potuisset. Est autẽ hæc quæq; translatio a iudicibus sumpta: q cum suspecti sũt reiici proprie dicunt. Extra omnem ĩgenii aleã positus. hoc est extra omne temerarium de ĩgenio iudicium periculumq; cõstitutus. Alea nãq; fortunæ est temeritas: quæ maxime in ludis spectatur. Et quod miremur per aduocatum defendit. Cũ Cicero aduocatorum fuerit præstãtissimus: quis nõ miretur: si alterius patrocinio ĩdigere uideat? Hæc aũt lucilii uerba qbus nimiũ docti reiiciũt: Cicero ĩ libris d' rep. usurpauit. Hæc doctissimũ psiũ legere nolo. Qui primus cõdidit stili nasũ. Multi d̃ stili naso uaria dixerũt: sed pauci admodũ q sit stila nasus: recte hactenus exposuerũt. Alii nãq; dñt stili nasum subdolã eẽ pũctiõis repræhẽsiõisq; irrisionẽ. Alii stili acrimoniã. acerbitatẽ. dicacitatẽ: q̃ ĩ satyrus usus est Lucilius: stili nasũ eẽ cõrẽdũt. Insulsi uero qdã rephẽdẽdi ac Satyræ acrioniã stili nasum esse blatterant. Cæterum: ut nihil istorũ recte asseritur: sic fortasse id quod mihi uidetur: est uerissimũ: cõpositionis irrisionem repræhensionẽq; stili nasum a Plynio dici. Nam Lucilius nõ hoĩum modo uitia est insectatus: Verũ ineptas quæq; scriptorũ cõpositiones: ut Cicero Fabiusq; testãtur: irrisit atq; repræhẽdit: quem Persuis imitatus mollia lasciuaq; sui tẽporis poetarũ carmina in prima Satyra deridet. Hinc. n. illa sunt: Claudere sic didicit uersum Berecinthius Atys. Toruamimalloneis ĩplerunt cornua bombis: & pleraq; alia. Cũ uero Lucilius primus omnium cœperit aliorũ irridere stilum atq; compositionem: mirandum est: cur quenq̃ ab operis sui lectione reiecerit: Quo'qdem argumento a maiori sumpto colligit Plynius. Se honestiore de causa aliquem iudicem reiicere posse. Hoc est. n. quod inqt. Quanto nos causatuis ab aliquo iudice defendimur? Hoc est. Quãto nos honestius aliquem iudicem a ferenda de ope nostro sententia repellimus? Nam ab aliquo iudice se defendere: significat aliquem iudicem reiicere. Ad tollendam uero ambiguitatẽ mi

hi magis placeret: si in actiua uoce defendimus: legeretur.
Sed hæc mihi nunc patrocinia ademi nuncupatione: hoc est dedicatione. Cum enim hos Tito dicauerit libros Plynius: uidetur ipsum iudicem elegisse: sicq; nullum sibi ius ipsius reiiciendi reliquisse. Cum apud Catonem illum ambitus hostem. Plurimum interesse sortiatur aliqs iudicem an eligat: duobus probat Exemplis: & candidatorum quorũdam: qui Catonem ambitus hostem sibi iudicem elegerunt: & Scipionis Asiatici: qui ad collegium tribunorum prouocauit. Nam senatus Catone suadente quod populũ Romanum largitionibus corruptum uideret: decreuit: ut qui designati forent magistratus: subire iudicium cogerentur: quãuis nullos haberent accusatores. Quod quidem etsi ægre tulissent: & q magistratus ambibãt: & plebs largationibus assueta: candidati tamen duodecim milia dragmarum in unum contulerunt sponsione facta: ut qui largitionem fecisse foret deprænensus: argentum amitteret. Arbitrum autem elegerũt Catonem ac eam pecuniam apud eum deponere statuerũt. Sed Cato pecunia reiecta uades accepit: ac quendam ex candidatis cõtra sponsionem fecisse cõuictum pecunia mulctauit: L. uero Scipio Asiaticus Africani frater ob prædam belli contra Antiochum regem gesti male diuisam damnatus: cum prædes non daret: a Caio Minutio Augurimo Tribuno plebis ĩ carcerem duci iussus ad reliquos tribunos prouocauit. Cum uero alii intercedere nollent: Sempronius Gracchus: qui ex professo Scipionibus erat inimicus: cum iurasset se nondum cum Scipionibus ipsis in gratiam rediisse: illũ a collegæ uiolẽtia prohibuit: quod diceret indignum esse & a maiestate populi Romani alienum eum: cuius ductu hostium duces in carcem cõiecti fuissent: eodem ipsum deerudi. Vnde prouocatio appellatur. Qui ad aliquem prouocat: is eum eligere ac summum causę suæ iudicem constituere uidetur. Merito igitur inde prouocatio fuit appellata: ut alieni auxilii iudiciiq; imploratio. Prouocare nanq; est porro & longe uocare ac alterius opem inuocare. Hoc autem uerbum eleganter accusatiuo cũ ad præpositione copulat: quis appellare in eadẽ significatiõe citra præpositionẽ accusatiuũ exposcat. Te, qdẽ, ĩ excel

tissimo. Et Titum laudibus efferendo: & opus suum extenuando Plynius maximá sibi conciliat beniuolétiam. Et mola tantú salsa litát. hoc est: deos sibi ꝓpitios reddút. Mola uero far erat tostú sale aspersum: quo in sacrificiis prisci utebátur.

Aut casus mirabiles. Quidá incepte ac potius imperite miserabiles legút: cum eloquétia nó solú in miserabilibus: sed in atrocibus quoq; casibus ostentari possit. Quare mirabiles omnino mihi legédú uidetur. Cú honoris prefatione ponédis. Honoris præfatóem uocat Plinius huiusmodi uerboꝶ lenimáta. Vt ita dicam: ut hoc uerbo utar. Quod uulgus appellat: permittatur mihi sic dicere similiaq;: nó autem: sit honor auribus uestris: ut quidam putát. Præterea iter é nó trita auctoribus uia. Elegáter attentum reddit imperatorem cú noua minimeq; trita uia sibi iter esse dicat. Iam oía attingenda quæ græci idiopedias uocát. Quidam εγκυκλο παιδιας minus recte: ut ego quidé sentio: legút: ut intelligamus circularem eruditioné & disciplinam: quem disciplinaꝶ orbem Fabius uocat. Sed de circulari disciplía Plynius hoc loco sentire nó uidetur. Eam náq; iam tum ab adolescétia perceptam ab illo fuisse maxime uerisimile est: cum Fabius scribat: euꝫ disciplinaꝶ orbem futuro oratori perq́ necessarium esse. & nemo præstás esse doctrina possit: nisi oés disciplinas percurrat. Idiopædias igitur hoc est proprias uniuscuiusq; eruditiones mihi legédum uidetur. Innuit. n. sibi opiniones singuloꝶ de iis rebus: quas scripsit: fuisse attigédas: ut de cœli æternitate Aristotelis atq; Platonis & alioꝶ: qui de mundo scripserút.

Quoniam ut ait domitius Piso thesauros eé oportet nó libros. Pulchrum elegásq; Pisonis dictum. Thesauri náq; sunt preciosi. Libri uero hoc est arborum cortices nullius pretii:

Vigítimilia reꝶ. Finitus é & certus núerus mie ꝓ ífinito positus: ut q̇dá putát. Neq;. n. é poeta Plynius: ut certú definitú q; núeꝶ ꝓ ífinito pōat: q̇uis poeticis íterdú figuris utaŕ. Succisiuis tpibus ista curáus. Succisiua tpa dńr: q̇ negociis succidúŕ atq; subtraúŕ. Musitáus: murmuráus & nobiscú secreto loqmur. Nec fidrcia opis hæc é sed dicatura: Corrupte q̇dé sic legitur hic locus eoꝶ temeritate: qui facile suas opiniones

priscis exemplaribus anteponũt. Cũ.n.ueteribus in libris sic scriptum iueniatur. Hec fiducia est operis. hæc est indicatura. Isti parum Plynii acumina percipientes putantesq; nomen illud idicatura nihil sensui conuenire: totum hũc locum deprauarunt: & uerba immutantes: & illam sed copulam ex cõmodo suo ascribentes: cum sensus exigat ut indicatura legatur: & nihil illius copulæ sed indigeat. Quare ut in uetustis est codicibus: ita legatur. Hæc fiducia est operis. hæc est indicatura. Vt sit sensus. Fiducia & pretium nostri operis in eo solo consistit: quod ad te scribimus. Hoc uero pulchra ratione comprobatur. Multa inquit alioqui uilia idcirco præciosa uidentur: quod templis sunt dicata. Indicatura autem præcium significare aperte ex ultimo naturalis historiæ libro colligi potest. Sic enim ibi inquit Plynius. Neq; est hodie murrini alterius præstantior indicatura. Quod si ut isti deprauarunt: legatur: nullus penitus erit sensus. Quid.n.non erit fiducia operis? Quid erit dicatura? profecto nihil: cum aliud uerbum nõ sit ascriptum. Nos quidem omnes patrem te fratreq; diximus. Gesta inquit & Vespasiani patris & tua & Domitiani fratris mihi sunt celebrata in ea historia: quam de nostris scripsi temporibus. Vnũ autem & triginta libros historiarum a Plynio fuisse scriptos ex epistola iunioris Plynii notũ est. A fine Aufidi Bassi. Hic quoq; Bassus historiam scripsit: a cuius fine scribere Plynius cœpit. Vbi sit quæres. Quæ relatiuum incuria librariorum ascriptum eradendum esse ne admonitiõe quidem est dignum. Iampridem pacta sancitur. Quidam ita legunt: ut per acta duo sint uerba exponũtq;: quæ iampridem cõfirmatur per res nostras gestas: hoc est: uera esse comprobatur. Mihi peracta participium esse uidetur: hoc est completa & finita. Vt intelligamus iampridem editam ab omnibus approbari. Illud certe iam pridem aducr biũ præteritum tempus exposcit. Et alioqui statutum erat. Nisi inquit gestorum uestrorum rõnem habuissem decreueram hæredi mandare illam historiam emittendam: ne uiderer ambitioni & gloriæ uiuus studuisse. Proinde uero occupãtibus locũ. Quanto sit animi candore Plynius: facile hinc

collígi pőt. Se nāq; & iis fauere inquit: q̄ locum occupāt: & an teq̄ uita fungatur: opera edūt: & iis q post se futuri sunt: quis eos non ignoret secum q̄dam cum æmulatione decertaturos Vt ipse cum prioribus fecit. Huius uero animi ab omni inuidia liberi signum esse ait: quod noīa eorum: qui primi auctores rerum de q̄bus scribit: fuere: suis libris præposuit. Scito .n. cōferētem me acutores. Quorūdam impudentiam malignitatēq; damnat: qui cum essent iuratissimi hoc est iurisiurādi uiculo cum ueteribus cōiuncti ipsisq; proximi: quæ tñ ab illis fuere prius excogitata: sibi ita ascripserūt: ut nullā priorum auctorum fecerint mētionem: perinde ac si ipsi primi inuētores fuissent. Iuratissimos aūt & proximos alii aliter exponunt. Quidam .n. iuratissimos litteratos accipiūt: & quasi iureiurādo doctissimos affirmatos. Proximos uero eos intelligunt: qui pp doctrinam proximi sunt fame. Alii adiuratissimis legunt sicq; exponūt. Adiurati cuius superlatiuo utitur Plynius: ii dicuntur qui uinculo quodam amicicie quasi sacramento astricti sunt. Hi ab aliis deuoti dicuntur. Adiuratissimis igitur id est coniūctissimis. Mihi ut de istis diiudicē opinionibus: posterior hæc expositio magis ad Plynii sēsum accedere uidetur: tametsi ab iuratissimis existimē esse legendum. Neq; .n. iuratus ulla rōne litteratū significare uidetur cum iuratus proprie qui iurauit dicatur. Neq; proximi ꝓ iis qui propius sunt famæ & celeberrimis accipiuntur. Sic autē mihi exponendum uidetur. Vt dicat Plynius ueteres aduerbum transcriptos ab iuratissimis & proximis. Hoc est ab iis: qui deditissimi maximeq; propinqui ipsis ueteribus essent Quo .n. q̄s alicuius ē studiosior atq; familiarior: eo magis rōnē ipsius nominis hr̄e debet. Quinā uero illi fuerint: nec Plynius ipe tradit: nec nos facile pcipere possumus: cum priscoꝝ opera pauca admodum extent. Magis aūt de græcis q̄ de latinis Plynium sentire: exempla quæ subiiciuntur: aperte declarāt. Vergilius .n. ita imitatus est Theocritum in bucolicis Hesiodum in georgicis & Homeꝝ in æneide: Vt aptissime cum illis certasse uideatur. Cicero etiā quos sequatur: manifeste profitetur. Cum præsertim fors fiat ex usura. Qui ex mu-

tuārum pecuniarum usu lucrantur:ii ex usura sortē facere
dicuntur. Vsura nāq; frequenter pro usu ponitur. Hac autem
metaphora ab iis qui mutuo pecunias accipiunt sumpta: Ply-
nius significat eos sibi male consulere:q ab aliis accipientes:q
ut sua scribunt:malunt uideri furati q̃ imitati esse:cum præ-
sertim ex usu alienoꝝ dictoꝝ propria sibi opera cōficere pos
sint. Inscriptionis apud græcos mira est felicitas. Assignatu
rus suæ inscriptionis ratōem Plynius:prius græcorum quorū
dam uanitatem irridet:quibus cū sit maxima lepidaꝝ inscri-
ptionum copia: illis tamen abutuntur: cum ea quæ in operi-
bus continentur:minime inscriptionibus respōdeant. Vt qui
cerion hoc est fauum inscripsere:perinde ac si opus illud ita
omni suauitate sit refertum:ut melle fauus. κηριον nāq; fa-
uus interprætatur. Alii κερασ αμαλθειασ:hoc est cornu
Amaltheæ capræ quæ Iouem nutrisse dicitur. Eius uero cor-
nu rebus oīs generis affatī; repleto Copia dea uti dicitur:dū
aut agris fertilitatem immittit:aut hoīum alicui diuitias si-
ne mō largitur. Qui ergo opus κερασ αμαλθειασ inscri
bit:in illo oīa bona affatim cōtineri significat. Velut lactis
gallinacei. Prouerbiū ē quo solemus significare: nos oīa ēt q̃
nō inueniūt præstituros. Iam iā mos pandectæ. Sic quidem
legitur sicq; etiā a doctis exponitur:ut pādectæ & enchiridī
on & pinacidion sint genitiuis casus. Mihi uero & nominatiui
eē uidentur:& uerbum illud mos imperite ascriptū. Forsitā
autem prius mox legebatur:ut esset expositio illius iam iam
Quod quidem cum sensui nihil conueniret:in moris nomi-
natiuū fuisse conuersum maxime uerisimile uidet. Sed hic
quoq; supflue ascriptus ur. Nā pādectæ fere ī plurali iueniū
tur:& ille ntūs inscriptiōes aut uacabit aut illos ntōs pādectæ
enchiridiō piacidiō excipiet:ut ītelligāus pādectas ēchiridiō
Pinacidiō īscriptōes eē pp q̃s uadimoniū & maximū qdq; ne
gociū deserī possit. Pādectæ uero dnr libri oīa cōtinētes:q̃-
les sunt pādectæ iuriscōsultoꝝ. παν nāq; totū δεχομαι ca
pio significat. Enchiridiō pōt īterptari manuale: qd' semp in
manibus sit habēdū:q̃le ē Diui Augustini enchiridiō. Pinaci
dion uero tabella dr απο του πινακοσ:hoc est a tabula di-

minutiuum. Pinacidia uero etiam librorum indices dicũtur. Libri uero qui sic inscribuntur: uidentur rerum omnium capita complecti. Vadimoniũ deseri possit. hoc est maximũ quodq; negotium derelinqui. Nam qui uadimonium deseruisset: a lite cadebat: & in carcerem coniiciebatur. At cum intraueris. hoc est: cum libros eorum legere cœperis: nihil prorsus eorũ quæ præ se ferunt inscriptiões: inuenies. Nostri crassiores antiquitatum. exemplorum artiũq;. hic est distinguendum: quãuis quidam cum iis quæ sequuntur: confundant. Latinos autem: ut qui sint rudiores artium: minus lepidis uti inscriptionibus ait. Quam facetissimi lucubrationem dicunt. Qui inquit latinorum facetissimi sunt: inscribunt opera sua lucubrationes: ut is asserit: qui ait Bibaculus eram & uocabar Pantomimus. Furius nãq; Bibaculus: qui ab eleganti imitatione Pantomimus est appellatus: asserit q̃ facetissimos latinorum opera sua inscribere lucubrationes. Varie autem legitur hic locus. Alii nãq; q̃ facetissime: ut sit aduerbium legunt atq; cum superiore sensu confundunt. Alii q̃ facetissimi quidem legunt: sed ita ut genitiui sit casus. Pro illo autẽ uerbo dicunt puto reponunt: exponuntq;. puto facetissimi esse hominis. Quidam asserit uerbum in assuit putant esse commutandũ: ac cũ Varronis nominatiuo iungendũ. Sed ista mihi lõge abesse a uero Plynii sensu uidentur. Plynius nãq;: ut ego quidẽ sentio: rationem eam: qua probat latinos rudiores antiquitatum esse: quod illorum q̃ facetissimi lucubratiõem dicunt: auctoritate Furii Bibaculi cõfirmat. Varro in satyris suis sustulit & flexibula. Hic quoq; sensus uarie ineptéq; exponitur. Quidam. n. asserunt Varronem de satyris suis sustulisse. hoc est. remouisse Flexibula inscriptiõem nimiũ festiuam. Quod quidem manifestæ imperitiæ esse conuincitur. Sæpe nãq; Varro in flexibulis allegatur. Alii sustulit exponunt pro passus est a sufferendo: ut intelligatur passus est inscribere. Mihi sustulit hoc loco in altum tulit atq; extulit ac deniq; celebrauit: significare uidetur. Eam nãq; inscriptionẽ Varro primus in lucem extulisse celebrẽq; reddidisse putandus est. Flexibulum autem est nomen ex græco latinoq; compositum: ut epitogium

apud Quintilianum. Flecto nãq; latinum βουλη quod cõsiliũ meteq; significat: græcũ. Nã flexibula dñtur q̃si hominũ mentes flectentia. Scripsit autem Varro Satyras nõ quales Lucilius hexametro uersu: sed trimetro iambico ad similitudinem comœdie atq; tragœdie: quaꝝ non nullas menippeas: q̃sdam flexibula inscripsit. Sed nulle eaꝝ extant. Apud græcos desiit nugari. Diodorus & bibliothecis historias suas ĩscripsit. Hic locus non solum male exponitur: sed corrupte quoq; legitur. Neq; de temerariis quibusdam grammaticulis miror: qui sua imperitia omnia confundunt: sed de uiris doctis græcarum litterarum non ignaris: qui tantum in errorẽ tam pueriliter sint lapsi. Aiũt. n. Diodorũ idcirco apud græcos. desiisse nugari: quod nulla festiuiore ĩscriptiõe sit usus. Istud uero manifeste est falsum. Nã Diodorus Siculus historias suas: quas a mundi origine repetit: bibliothecen ĩscripsit: id qđ ex iis quæ de uita eius Suidas clarus auctor scribit: apertissime colligi potest. Quare non idcirco nugari desiisse dicitur Diodorus: quod nullo festiuiore titulo sit usus. Sed quod lõgissimæ historiæ: quam a principio mundi repetens quadraginta libris complexus est: tãdem imposuerit finem. Sed esto nulla usus sit inscriptione Diodorus: quod aperte falsum ẽ: nũ ꝓpter hoc desiisse nugari recte a Plynio diceretur? Quæ nãq; in inscriptiõe: quæ fere uno duobusue summũ uerbis absoluitur: nuge inesse possunt? Profecto nusq̃ minus loci nugis q̃ in libroꝝ titulis inuenietur. Quod igitur Plynius inq̃t Diodoꝝ desiisse nugari: ad historiæ ꝓlixitatem: nõ ad inscriptionem mihi uidetur esse referendũ. Bibliothecen preterea ꝓ bibliothecis esse legendũ q̃uis exẽplaria refragẽtur: facile contenderim. Quis. n. unq̃ bibliothecis rei inanimatæ opera sua dicauit? Quid? quod inscribere proprie significat inscriptionem titulũq; libro apponere: non dicare & scribere: in q̃ significatione accipiatur oportet: si bibliothecis ĩ datiuo legatur. Facile autem crediderim Diodorum historias suas ĩscripsisse bibliothecen: quod magnitudine atq; prolixitate bibliothecæ pares uiderentur. Appion quidam grammaticus. Hic quoque locus menda non caret quæ tamen unius uocalis

a in e cõuersione tollit. Nõ.n.qdam: sed quidem mihi legẽ dum uidetur. Quidam.n. de obscuris humilibusq; dici consueuit. Appion uero grammaticus: q fuit Aegyptius ac romæ grãmaticã docuit & historias scripsit: adeo notus illis tpibus erat: ut cymbalum mũdi a Tiberio Cæsare fuerit appellatus

Et ne in totum uidear græcos insectari. Et ne uidear ĩquit prorsus græcos insectari atq; damnare: uelim nos intelligi atq; effingi ex eoꝝ artificum iudicio: qui in his libris inuenientur absolutissima quæq; opera: quæ sane oẽs admirantur: pẽdẽti atq; suspenso & imperfecto titulo ĩscripsisse: hoc modo Appelles aut Polycletus faciebat: tanq̃ incoata necdum perfecta ars uideretur: ut contra uaria hominum iudicia regressus foret aduenìam: tanq̃ emẽdaturis quicqd ĩ opibus fuisset desideratum: si morte intercepti nõ fuissent. Refert aũt Plynius ipse in.v.&.xxx. libro Appellem consueuisse opera iam absoluta in Pergula proponere postq; ea latere: ut quæ a prætereũtibus rephensa fuissent: emendaret. Quare plenum uerecũdiæ illud est. Modestissimum illud Plynio uidetur: quod pstantes illi aitfrices omnia opera titulo pendenti tanq̃ nouissima & ultima inscripsere: tãq̃ singulis Fato & auctoris morte aliquid foret adẽptũ atq; ereptum. Tria nõ amplius. Ex omnibus inquit appellis operibus tria dũtaxat absolute & perfecte inscripta traduntur, hoc mõ. Appelles fecit. Illa uero ab eodẽ Plynio esse traduntur imago ueneris e mari exeuntis. Castor & pollux cũ Victoria & Alexandro magno. Item imago belli restrictis post terga manibus Alexandro in curru triumphãte. Quo apparuit. Ex quo inquit colligitur summã artis securitatem auctori eoꝝ opeꝝ placuisse: cum tam pauca pfecte ĩscripserit. Et ob id oĩa ea magna ĩuidia fuer. obid ĩqt: qđ absolute illa tria opa inscripta fuere: magnam aoctori cõflarũt ĩuidiã. Vt obiter caueã istos homero mastigas. Vt ĩ terea inqt & ĩ trãscursu caueã istos detractores: quos Homeromastigas græco uocabulo appellauit: tãq̃ Homeri poetaꝝ eminẽtissimi flagella & scuticæ forent. Mastix.n. græce scutica & flagellũ dr. Quod qdẽ nomĩ cũ mastigos ĩ gtõ faciat: ñ uideo cur Homeromastigas quoq; p.g. nõ p.c. scribi debeat. Pri

mus ãt Zoilus q̃dã cũ ĩ Homerꝝ fuiſſet ĩuectus: Hõeromaſtix uoluit appellari. Iñ factũ ẽ ut oẽs doctorꝝ uirorꝝ calũniatores Homeromaſtigas uocemus. Obiter ãt ĩterea atq; ĩ trãſcurſu ꝓprie ſignificat: nõ tali cã: ut q̃dã exponũt. Quã ut audio dicere ſtoicos. Huiuſmõi nãq; philoſophi aliena ſcripta repꝛe-hẽdebãt: ut cæteris dictores uiderẽť. Rectius aũt eos oẽs Ho-meromaſtigas appellari ait: q̃ ſtoicos aut dialecticos aut epi-cureos. Hæc nãq; noĩa q̃dã pſe ferunt excellẽtẽ doctrinã: cu-ius iſtos ĩuuit Plynius eẽ expres. Cũ celerius ẽt elephãti pa-riãt. Elephãti ut ipſe ĩ octauo narrat: decẽ annos ĩ utero geſta-re a uulgo putãť. ab Ariſtotele dũtaxat bĩeniũ. Cernius ẽt ad uerſus Thephraſtũ. Theophraſtus cũ primũ tirtamus uoca-reť: ab Ariſtotele Theophraſtus ob diuinã eloquẽtiã fuit ap-pellatus. Nã Theophraſtus diuĩe loquẽs interpꝛtari põt. Quæ nã uero fuerit ea mulier: q̂ ĩ Theophraſtũ ſcripſerit: nõ me-mini me legiſſe. Fabius q̃dẽ ĩ octauo ĩſtitutionũ oratoriarꝝ re-fert: ipm a uetula q̂dã attica unius uerbi affectatõe annotata: hoſpitẽ fuiſſe appellatũ. Et ꝓuerbiũ ĩde natũ. Hoc ꝓuer-bio uti ſolemus: cũ q̃d præter æquũ & iuſtũ fieri uidemus.

Quid. n. ad te in meo uolumine? Verba ſunt Catonis pſpi-cua & apta. Quid. n. illi aliud? Catonis etymologiam appro-bat Plynius. Eſt aũt parẽtheſis. Exequemur. n. uerbũ ad illđ ſecuri referť. Hoc ante me fecit in litteris noſtris Valerius ſoranus. Huius ſorani Cicero in. iii. de oratore meminit. Scri-pſit aũt opus: q̃đ epopteidon hoc ẽ ĩſpectionum ſpeculatio-nũq; appellauit. Sed mihi aut. πεϱι ꝑpo græca uideť aſcribẽ-da: ut legamus q̃đ περιεποπτειδων ſcripſit: aut ſaltẽ ĩſcri-pſit legẽdũ hoc mõ. Quos εϱοπτειδῶν: inſcripſit.

Plura fortaſſe: q̃ par erat: tibi pſertim: q Ariſtotelicæ bre-uitati es aſſuetus: Sed aliorꝝ quoq; rõ hñda fuit: ſiq forte hæc ſibi attingẽda putabũt. Quibus facile q̃dem niſi mius recte ab aliis expoſita cõfutaſſẽ: temere ab ipſis diſſentire uiderer. Quod ſi tibi hæc grata fuiſſe cognouero: aliis quoq; operis il-lius locis: quæ obſcuriora uidentur: aliquid luminis afferre temptabo. Vale.

RAPHAES REGIVS HERMOLAO BARBARO SALVTEM.

d Isputationem: quam mihi nuper & ineptiæ & conuicia & fœdissimi cuiusdam calfurnii errores in media Academia patauina expresserunt: studiosi iuuenes: ut emittam efflagitare non desistunt. Huic aliquid patrocinii cum nuncupatione quoq; cõparare istituerem: tu mihi in primis: cui ipsam dicarem: occurristi. Solent. n. quæ præstantibus doctrina ac dignitate uiris scribuntur: aliis quoq; & gratiora eẽ & facilius ꝓbari. Tu uero ea es disciplinaꝝ omnium cognitione: ut quem tecum possimus conferre: habeamus profecto neminem. Tu nãq; utrãq; linguam ita calles: ut utra tibi sit ingenita difficile iudicatu uideatur. Tu philosophoꝝ dogmata: tu iuriscõsultoꝝ placita optime tenes. Tu deniq; totius humanitatis ita es peritus: ut nihil sit tam in studiis tenue. nihil tam magnũ qđ tibi pulcherrime non sit notum. Hinc & merito quidem fit: ut docti omnes atq; studiosi te colant: te obseruent: ac tuo sane q̃ acri iudicio scripta sua litterariasq; controuersias subiiciant. Quare si tibi recte uidebor in hac reprehensione sensisse nihil est mihi dubitandum: quin doctissimus quisq; meam sit probaturus opinionem. Vale maximũ studiorũ decus. Padue idibus Maiis. M.cccclxxxviii.

RAPHAELIS REGII CONCLVSIONES ET QVAESTIONES IN NONNVLLOS ERRORVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE.

Polidamanta pro Nerone & Troiădes pro Romanis inepte nimium acceperunt: qui sic illud Persii exposuerũt. Ne mihi Pulydamas & Troiades labeonem Prætulerint.

Qui priscis student poetis minime a Persio illis uersibus: ut quidam putant: reprehenduntur.

Est nunc brysæi quem uenosus liber actii.
Sunt quos pacuuius & uerucosa moretur
Anthiopa ærumnis cor luctificabile fulcta.

Locus ille Persii mendose a quibusdam legitur maleq; exponitur.

Audaci quicũq; aeflate cratino.
Iratum eupolidem prægrandi cum sene palles.
Aspice & hæc si forte aliquid decoctius audis.
Inde uaporata lector mihi ferueat aure.

A ceruus chrysippi indocte nimium ad librorum chrysippi ipsius multitudinem ab iis refertur: qui sic ultimum Persii carmen exposuerũt.

Inuentus chrysipppe tui finitor acerui.

Illud Valerii maximi caput peruerse & legi & exponi a qbusdam asserimus. Maiores statas solennesq; cerimonias. & quæ sequuntur.

Vtrum bene dicere an persuadere sit rhetorices finis.

Vtrum eadem quæstio prima semper ex utraq; parte tractanda sit.

Vtrum ex artis oratoriæ præceptis ac heroici carminis dignitate: Aeneam quadraginta & amplius annos natum a decora Cæsarie poeta illis uersibus laudarit. Restitit Aeneas claraq; in luce refulsit

Os humerosq; deo similis: nanq; ipsa decoram:
Cæsariem nato genitrix lumenq; iuuentæ.
Purpureum. & lætos oculis afflarat honores.

Triplicem capiendi consilii diuisionem a Panætio stoico assi gnatam: minus recte in primo de officiis a Cicerone repre hensam fuisse contendimus.
Illud Ennii dictum in primo de officiis perperam & legitur & exponitur. Salmacidas spolia sine sanguine & sudore.

RAPHAELIS REGII IN NONNVLLOS ERRORVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE DISPVTATIO.

Ametsi grauissimo clarissimæ huius acadéiæ iudicio poterā esse cōtētus: q̄ me ex auditore ꝓfessorē: ex discipulo doctorē effecit: cuiusdā tn̄ Ioānis bergomēsis: q posus patriā ac nomē sibi a parētibus īpositū mauult Calfurnius Brixiē/sis noīari: calūnias ī me sæpius priuatim publiceq; iactatas: semel ī iucudissimo cōspectu uro eruditissimi iuuenes retūde/re & cōfutare decreui: ut oēs intelligatis quæ in me falso euo/muit: in ipm uerissime regeri posse. Neq;.n. suus cuiq̄ negligē dus est honor: & rectissima esse academiæ iudicia ego potissi mum: qui plurimis maximisq; honoribus ab ipa fui affectus: ꝓ uirili mea præstare debeo: & fœdissimi errores ab isto Cal furnio, posteaq̄ ego desii ꝓfiteri: disseminati: mihi in primis uidētur explodēdi: quo hac saltem rōne academiæ: cui pluri mum debeo: aliquid a me gratiæ referatur: Quo.n. anno me primū in hanc urbem studioꝝ gratia cōtuli: cum Cataldum Siculum doctum quidem uirꝫ: sed muneri profitendæ in tan ta academia rhetorices minus aptū ducentorum florenorum promisso Bononia euocatum: hoc in amplissimo loco facile conuicissem atq; coarguissem: tanto iuuenū scholasticoꝝ fa/uore: egregia artis oratoriæ. Permittatur mihi quoq; dicere: lectura fuit demandata: ut calfurnius iste mihi tunc quoque competitor q̄turpissimam tulerit repulsam. Sola naq; falsi nominis quo maxime gloriatur: ostentatione fretus: cum de se nullum unq̄ in litteris periculum fecisset: doctorum iuue/nū suffragiis īdignus fuit iudicatus: qui mihi præponeret: q ī media acadēia & legissē & disputassē. Per.iiii. uero deiceps ānos ita fui cōprobatus: ut duo ꝑ q̄ eruditi cōpetitores: ꝓ qbꝫ uiri & gratiosissimi & potētissimi ābibāt: me ab hoc munere ī acadēia ꝓfitēdi repellere ī cassū fuerit conati. Cū.n. doctissi mi iuuenes me ꝓ uiribus officio meo fūgi: auditoribusq; mi/nime ingratum esse uiderent: nunq̄ potuerunt committere: ut apud se plus gratia cuiusq̄ ꝓcesue possent: q̄ iurisiurādi re ligio: q̄ doctioribꝫ aptioribusq; ꝓfessoribus suffragari iubēt.

Ac nisi tunc: cum repulsam ferre sum uisus: æquissima acadē
miæ instituta bb eo q tunc academiæ ipsi præerat: fuissent. pē
nitus uiolata: & ego fuissem cōprobatus: & calfurnius iste ma-
ximo cũ dedecore fuisset repulsus. Suaꝝ uero ineptiaꝝ sibi
cōscius: cũ uirtute me loco depellere posse desperaret: ad īsi
dias & dolos ac flagitiosissimas cōspiratōes confugit. scelestis
simisq; pactionibus cum illo rectore: qui potius ruptor corru
ptorq; ē appellandus effecit: ut quæ mihi comitioꝝ die: unā
omniũ scholasticoꝝ iuuenum uoce ac uoluntate lectura iteꝝ
fuerat delata: sibi postridie triginta trium dũtaxat scholasti-
coꝝ suffragiis: quod p instituta fieri minime poterat: deman
dari uideret. Ac ne sic qdem uoti compos unq̃ fuisset: nisi ini
quissimus ille rector nō solũ ipse plura q̃ debebat: aduersum
me tulisset suffragia: sed cōplures etiam sceleris sui socios: q
idē facerēt: induxisset: itaq; facinus disposuisset ut alius sex:
alius decē: alius duodecim: alius uiginti. alius ēt plura. quod
incredibile est: sed ueꝝ: pro singulis suffragia tulerit. Huius-
modi igitur sceleribus rhetoricā in academia ꝓfitendam cō-
tra bonoꝝ omnium doctorũq; iuuenum uolũtatē calfurnius
iste inuasit: suisq; ineptiis ita p duos annos inqnauit: ut non so
lũ tres una hora: quid uix triuialibus uicorũq; magistris dat:
explicet lectiones: sed in fœdissimos quoq; & solœcismos &
barbarismos inter legendum quotidie incidat: deprauataq; i
curia librarioꝝ exemplaria: cũ emendare ingenii tarditate ne
sciat: peruerse auctorum scripta & legat & expōat. Quare ab
omnibus scholasticis iuuenibus: qui aliqd in litteris profece
rũt derelictus: puerulos corrogat: quibus se primũ esse mun
di hominē primũq; Italiæ lumē impudētissime iactare quo
tidie non desistit: eoq; uesaniæ ꝑuenit: ut neminem præter se
quicq̃ litterarum scire sibi ꝑsuadeat: seq; primum artis orato
riæ professorem putet: cum neq; latina neq; uernacula lingua
nisi ineptissime loqui sciat: Hīc nāq; fit: ut suæ īfirmitatis cō-
scius mecũ in certamen litterariũ: qd est uiris doctis honestis
simũ descēdere nō audeat. Cōuiciisq; uero & calũniis: qđ cũ
aliis oībus tũ humāitati deditis ē turpissimũ: me ubiq; onerarē
ñ dsistat. Quid. n. alid istũ primũ orb terraꝝ & sua & quorũ

dam insullorum iactatione hominem: ne in hoc pulcherrimum certamen descéderet: potuit deterrere? Num ætas? At æquales fere sumus. Nũ dignitas? At nunc sex agunt anni: cũ oĩbus doctissimorum iuuenum suffragiis: ego dignus: q arté oratoriã in Academia hac Patauina pfiterer: fui iudicatus. Iste ut iep-tus ĩsulsusq; turpissime fuit reprobatus. Nũ opa fortasse quæ scripsit: ei tollũt aĩos? At nihil unq̃ a se cõpositũ prærer carmina q̃dam nullis musis nulloq; Apollie scripta emisit. Nam q̃ ĩ Terétii heautõtimo rumenõ: sub istius noĩe legunt expõnes: eas Guerrino Veronensi Oĩbonoq; Vincétino pfitentibus a discipulis collectas istũ cõfudisse: ac sibi ĩpudétissime Vendicasse: ne dubitãdum qdem é: certissimũq; huius rei illud é argumétũ: quod ex eo tépore: quo sibi eas arrogauit. Duodecim auté & amplius anni agunt: nihil aliud unq̃ emisit. Mea uero extant cũ alia q̃dam opuscula: tum de eloq̃ntiæ laudibus: quo anno cœpi pfiteri: habitus panægyricus. Nũ oĩones aut hic aut alibi habitæ istũ tam supbũ forsitã efficiunt? At nemo est: q ĩpm unq̃ nisi blatterantẽ pindeue atq; taurorum mugientẽ audierit. Ego uero neq; Academiæ neq; amicis ut pro se oĩonem hĩem exposcétibus defui nũq̃. Quid ergo tãdé in cã est qd' mecũ suas pſertim ĩeptas expositiones ĩpugnãte in cõtẽtioné descédere nõ audet? Népe & linguæ & ĩgenii tarditas cuius ita natura dãnatus é: ut aratoriæ artĩ q̃ oratoriæ aptior eẽ doctissimi cuiusq; sñia iudicet: Cũ. n. eloq̃ntia tribus cõstet natura: arte exerciatiõe: q natura atq; ĩgenio uacant: ex Fabii Quintiliani cõsilio rus sũt mittẽdi. Huc accedit iudicii ĩfirmitas: quo nisi acri fuerint pditi liberaliũ artiũ pfessores in mille turpissimos labant errores oportet. Istũ uero Calfurniũ & ĩgenio carere & corruptissimo eẽ iudicio cũ ex aliis q̃ plurimis: tũ ex earum cõclusionũ enarratione: q̃s in nõ nullos errorum ipsius potissimũ curaui publicãdas: aptissime unicuiq; liquere põt. Quam ob rem quo melius faciliusq; an muneri pfitendæ in tanta Academia rhetorices aptus sit deiudicare possitis: dum primam cõclusiõem grãmaticam expono. quæso attẽte audiatis. Tametsi aũt iste oratorum princeps suæ facũdiæ suauitate nos oẽs ĩdignos putat: mihi tamen cum ipso ser

monem esse uobis persuadeatis uelim.
Polydamanta pro Nerone & Troiadas pro Romanis iepte
nimium acceperunt: qui sic illud Persii exposuerunt Ne mi-
hi Pulydamas & Troiades Labeonem Prætulerit. Siqd a uul
go pædagogoꝝ differes uanissime Calfueni: nũq̃ tam ieptas
expositiones tantosq; errores in enodandis Persii satyris disse
minasses: qn potius aliquam clarissimæ oĩum Academiæ rõ-
nem habuisses: in quã aliqd uulgare absurdũue: nedum ma-
xima flagitia inuehere turpissimũ est. Nunc uero ita iepte. ita
insulse legis: ita temere: ita incõsiderate oĩa exponis: ut si rusti
coꝝ pueroꝝ magister esses. Quid. n. Polydamas cũ Nerone
tãtum habet similitudinis: ut ꝓ eo ab elegãtissimo poeta po-
ni debeat? Polydamas nãq; uir fuit fortissimus: patriæ amãtis
simus: oĩ uirtute ornatissimus. Nero cõtra mollissimus: ef-
fœminatissimus: patriæ pniciosissimus: oĩbus deniq; uitiis inq
natissimus: Atqui dices: ut Polydamas multos domiut: unde
& nomẽ accepit: ita Nero multos ĩterfecit. Hec qdẽ uera sũt
sed nihil ad ꝓpositum faciunt. Ille. n. hostes ut acerrimus pa
triæ ꝓpugnator. Nero ciues Romanos ut crudelissimus tyrã-
nus ĩteremit: Quare istius modi ĩeptiæ ab elegãtia Persii acu
mineq; maxime sũt alienæ. Sed qd Troiadas ꝓ Romanis hoc
loco accipiẽdas sentis: cum satyrus nũdum qcq̃ in Romanoꝝ
ipsoꝝ molliciẽ lasciuiãq; dixerit? Neq;. n. ex artis oratoriæ p̃-
ceptis ex abrupto ad cõuicia ẽ deueniẽdum: nisi forte de tuis
moribus alienos iudicas: qui citra ullam cãm & alios & me in
primis ita cõtumeliis iniuriisq; oneras: ut uerissime furere ui
dearis. Cæteꝝ scito Persiũ ĩter prudentissimos elegãtissimos
q; poetas: cũ ab aliis præstantibus uiris: tum a Martiale in pri-
mis hoc disticho numerari.
Sepius in libro memoratur Persius uno:
Quã leuis ĩ tota Marsus Amazonide: Quid? Si Polydamas
ponatur ꝓ Nerone: sibi ipsi repugnare uidet̃ Persius. Cur. n.
de Imperatoris opiniõe nihil se curare dicat: q paulo ante ne
unum qdem sua scripta lectuꝝ esse manifeste contẽderit? Ne
q;. n. Satyræ pbis ĩperatoribus: nedũ Neroni oĩum scelestissi
mo: gratæ solent esse. Quin potius fere ĩdignæ iudicant̃: quæ

a principibus legant. Quod si satis supq; ostẽdi ineptissimũ insulsissimũq; fore sensum: ac prsus a Satyri elegãtia alienum: si Polydamas p Nerone & Troiades p Romanis accipiantur: nũc qd mihi placeat: aperiẽdum uidet: nõ ut tu discas oium igratissime: q plurimis a me affectus beneficiis: calũniis tamẽ cõuiciisq; infestare nõ desistis: quiq; adeo tardo es ingenio: ut nihil nisi uulgare pcipere possis: Sed quo ingeniosi adolescẽtes tuos dediscant errores: ac uerum Satyri sensum pcipiant. Id uero quo fiat facilius totum illius Satyræ pricipium nihil abs te itellectum uidet breuiter enarrandum. Inuehit itaq; potissimum ea Satyra Persius in uanã sui tẽporis poetaꝝ ambitionem: q uulgi laudibus capti ita lasciuis carminibus scribendis insudabãt: ut ad extremã usq; maciem deducerent. Simul aũt & corruptũ uulgi iudicium & fœdas adulationes reprhẽdit. Principium uero ẽ q̃ maxime satyræ cõueniẽs: cum & indignationis plenum sit & admirationis. Videtur. n. Persius diu secũ de rebus humanis cogitasse: & tãdem in hãc exclamationem erupisse. O curas hoium. o quãtum ẽ in rebus inane? Qua qdem exclamatione significare uidet uanas esse oium hoium curas: præterq̃ eoꝝ: qbus pp seipsam uirtus excolẽda censet. Fingit aũt Persius sibi amicũ adesse: q cum eam aspe ram audisset exclamationẽ: Satyrum rogat: quis tam dura sit lecturus: cum lasciua dũtaxat molliaq; carmina Romanis placeant. Amici igitur ea ẽ interrogatio: non poetæ: ut tu insulse superiore æstate exposuisti. Quæ uero seqtur poetæ est non amici. Min tu istud ais? Nemo. Sic aũt ẽ distinguẽdum: alioq sensus confũdent: ac quæ amico uerba sunt ascribẽda: Satyro attribuẽtur: & contra quæ poetæ: assignabuntur amico. Rogat nãq; amicum poeta cum quadam admiratione & emphasi: ac si dicat. Mihine hoc dicis: qui nihil de uulgi opinione curo: ac de sola pẽdeo rõe? Deinde rñsum ifert: ac neminẽ eẽ lectuꝝ affirmat. Id uero sic cõprobat amicus. Herculæ nemo uel duo uel. Hæc nãq; amici uerba sũt Satyri primũ approbãtis rñsum: deinde paululum ab eo dissentire ac duos uel tres solum lecturos inferre uolentis: nisi poeta sermonem excipiens cum quadam idignatione eum iterpellasset: neminẽq;

prorsus lectuꝝ asseuerasset. Est.n. illud ultimũ nemo: cum quadã asseueratione & amici rephensione legẽdum. Quare amicus infert Turpe esse & miserabile: si nemo Satyri scripta lecturus sit. Eo autem dicto cõmotus poeta cum quadam ad miratione rogat amicum: cur sit turpe & miserabile. Si nemo suoꝝ carminum futurus ẽ lector: cum ipe uulgi de se opinio nẽ nihili faciat. Hoc.n. subiicit. Ne mihi Pulydamas & Tro iades labeonẽ Prætulerint? Nugæ. Tãdem ad id in quo ut in plerisq; aliis abs te dissentio Calfurni oĩum Vanissime peruẽ tum ẽ. Quod quidem ut superiora nihil percipiens oĩa cõfu disti: nihil oĩno recte exposuisti: dum alioꝝ uestigiis ĩsistere ingenii tarditate cogeris ac nihil ipse boni excogitare uales. Hinc factum ẽ: Vt cũ satyrã hãc q̃ difficillimã cognituq; di gnissimã una hora unaq; plectione pcurrisses: miserãdiq; au ditores tui ne unum qdem sensum perciperent: neq; ut me lius & accuratiuus exponeres rogarẽt: eos ad cõmẽtaria remit teres. Ipsi uero te uanissimum eẽ nebulonem demum cogno scentes a me, petierunt: ut sibi obscuriora elegãtissimi acutis simiq; poetæ sensa honesta mercede accepta enarrarem. Quibus ego non solum morem gessi: sed enarrationes quo q; meas in cemmẽtariolum unde hæc fere sunt descripta re degi: Cum nullum satyri illius obscuriorem locum recte abs te: qui primum Italiæ lumen dici affectas: expositum fuisse uiderem: ut iam prima orbis terraꝝ caligo mihi esse uidea ris. Sed quis tandem uerus est illius carminis sensus? Hic nẽ pe: ut mihi quidem uidetur. An es sollicitus inquit poeta: ne Ilias actii Labeonis ineptissimi poetæ: in qua de Polydamã te & Troiadibus multa fit mentio: huic meo opusculo a Ro manis præferatur? At ego populi Romani iudicium non plu ris q̃ nugas facio. Cum interrogatione uero legendum est: ac ne ꝑ ut nõ accipiẽdum: nõ ꝑ certe: ut putat Calfurnius maxĩ ma litteraꝝ caligo. Extrinsecus aũt uereris aut times aut qd tale ẽ subaudiendum. Cum.n. dixisset amicus Turpe & mise rabile: uidebatur de gloria poetæ admodum esse sollicitus. Eam sollicitudinem deponendam esse poeta censet: cum po puli Romani iudicium & corruptum sit & peruersum:

& perinde atq; nugæ nihili faciundum. Polydamanta uero pro Nerone accipere ac troiadas pro Romanis: non minus absurdum est: q̃ siquis cum dicatur Aeneas & Dido Maronem Statio præponere: Aeneam ipsum pro Domitiano ac Didonẽ pro Iulia siue populo Romano accipiat. Polidamas enim ac Troiades ita Labeonem extollere dicuntur? Vt Aeneas Virgilium. Medea ouidium. Achilles Statium. Nam frequentissime ea: de quibus in aliquo opere tractatur: pro opere ipso poni solent: Vt cũ dicitur Virgilius in Aenea. Lucanus in Pharsalia. Martialis Epigrammaton. ii.

Stellæ delitiuum mei columba:
Verona licet audiente dicam:
Vicit maxime passerem Catulli.
Tanto Stella meus tuo Catullo.
Quanto passere maior est columba

Videsne tardissime Calfurni: ut columba ac passer pro operibus: de columba ac passere compositis: elegantissime a Martiale ponuntur: ita Polydamanta & troiadas pro opere de Polydamante: & troiadibus composito hic accipi debere? Fuit enim Polydamas Vnus e principibus troianis: de cuius gestis multa Homerus in Iliade refert: Quod opus Actius Labeo e Græco in latinum ineptissime transferens ita Polydamanta suscepit laudandum: ut Virgilius Aeneam. De ista Actii Iliade paulo post Satyrus ipse meminit. Non est hic Ilias Actii Ebria Veratro: & item paulo post. Hoc ego opertum. Hoc ridere meum tam nil nulla tibi uendo Iliade. Eant nunc quidam indocti ac penitus iudicio carentes: iactent Calfurnium istum in exponendis saltem poetis multum ualere? quãuis natura ab arte dicẽdi alienũm esse concedant: cum ne unum quidem illius Satyre sensum recte exposuerit: omniaq; sic confuderit: ut in plerisq; Persius sibiipsi contradicere uideatur. Id uero Vnicuiq; uel mediocriter docto ex secundæ conclusionis enarratione apertissime patebit.

Qui priscis student poetis minime a Persio illis uersibus:
Vt quidam putant repræhenduntur.
Est nunc Brysæi quem uenosus liber Actii.

Sunt quos Pacuuius & uerrucosa moretur.
Antiopa ærumnis cor luctificabile fulcta?
Quantas huic loco offuderit tenebras istud primum Italiæ lumen: ex eo facillime apparet: quod rectum poetæ sensum in contrarium omnino peruertit. Eos enim a Satyro affirmauit repræhendi: qui ueterum poetarum sint studiosi. Quam sane expositionem si admiserimus: non hic solum sed reliqui fere huius satyræ sensus peruertentur. Nã ubiq; eos taxat Satyrus: qui lasciua molliaq; carmina & scribũt & audiunt. Hoc uero sic habere cum ex aliis multis: tum ex his Satyri uersibus aperte colligi potest.

Hic neq; more probo uideas: nec uoce serena
Ingentes trepidare Titos: cum carmina lumbum
Intrant: & tremulo scalpuntur ut itima uersu:
Tun uetule auriculis alienis colligis escas
Auriculis: quibus & dicas cute pditus ohe: & paulo post.
Hic aliqs cui circa humeros iacinthina læna est.
Phyllidas Hypsipylas Vatum & plorabile siqd
Eliquat: & tenero supplanat uerba palato.
Assensere uiri: & item paulo post.
Quis populi sermo est? Quis. n? nisi carmina molli
Nunc demum numero fluere: ut per leue seueros
Effundit iunctura ungues? Scit tendere uersum
Non secus ac si oculo rubricam dirigat uno. Quid? ea

quæ sequunt? nõne apertissime isti repugnant expositioni?
Sed numerus decor est & iunctura addita crudis.
Claudere sic dedicit uersum. Berecynehius Atys:
Et qui ceruleum dirimebat Nerea delphin.
Sic costam bugo subduximus Apenino.
Arma uiꝵ. nonne hoc spumosum & cortice pingui
Vt ramale uetus uegrandi subere coctum?
Quidnam igitur teneꝵ & laxa ceruice legendum est?
Torua mimalloneis iplerunt cornua bõbis: & quæ sequutur.
Ex his liquido igeniosissimo cuiq; patere arbitror istam expositionem tuam tardissime Calfurni non modo isulsam esse. Verum prorsus satyri proposito aduersarii. Quid? nisi perin

de atq; stipes ac truncus cõmuni sensu penitus careres: nonne ex primo statim huius satyræ duriore uersu potuisti percipe re: istam expositionem lõge a Satyri sensu esse alienam? Qua enim fronte qui aspera scribit: eos repræhendat: quos seueri ora priscoꝝ opera delectent? Sed nullo thure litabis Hereat ĩ stultis breuis ut semũcia recti. Indignaẽ Satyrus: ut tádé ueꝝ explicemus sensum: Veteres poetas: ut duros ac nimiũ aspe ros ab oĩbus negligi: ac potius mollia & lasciua quorũdam re centioꝝ carmina & legi & memoriæ cõmẽdari. Sẽtisne istam expositionẽ tuá oppositis frõtibus huic uerissimo poetæ sen sui repugnare? Meæ uero enarratiõi Fabius Quintilianus cũ alibi: tũ in primo de Istitutiõe oratoria libro astipulaẽ: dum poetas ueteres q̃ nouos pueris potius eẽ p̃legendos affirmat: Sanctitas certe inqt: & ut sic dicam: uirilitas ab his petẽda: qñ nos in oĩa deliciaꝝ uitia dicẽdi quoq; rõe defluximus. Idem in. viii. Etsi necesse sit: ueterẽ illum horrorẽ dicendi malim: q̃ istá nouá licẽriam. Quid? In eiusdẽ operis decimo libro nõ ne Pacuuium Actiũq; poetas q̃ maxime cõmẽdat? Tragædiæ scriptores inqt Actius atq; Pacuuius clarissimi grauitate sñia rum uerborũq; & auctoritate p̃sonaꝝ. Cæteꝝ. nitor & sũma in excollẽdis operibus manus magis uideri potest tẽporibus q̃ ipsis defuisse. Vtrum igitur hoꝝ auctoꝝ de ueteribus poe tis rectius sensisse dicẽdum est. Mihi qdem uterq; in eadem sñia esse uidetur: si uersus ipsi cum iterrogatione idignatio nis plena legantur. Est nũc Brysæi quem Venosus liber Actii: & reliqua: Vt itelligamus neminem esse q grauiore: uel Actii uel Pacuuii lectiõe delecteẽ. Veꝝ oẽs ad mollia recẽtum scri ptoꝝ poemata ferri. Notum est. n. iterrogationes affirmati uas in negatiões esse resoluẽdas. Atq; hũc qdem Satyri sẽsum uero ueriorẽ esse cõtenderim: quem si tu primus Vanissime nebulo uidisses: nõ iam primum Italiæ lumẽ: sed clarissimũ totius mũdi solẽ te esse ubiq; clamares. Cũ uero nihil quicq̃ p̃cipere ualeas: nisi ut ab alis est expositum: inter triuiales ma gistros ac potius eos pædagogos: de q̃bus in primo Fabius me minit: ne te pudeat numerari. De pædagogis inqt hoc ampli us: ut aut sint eruditi planæ: quam primam eẽ curam uelim

aut se non esse eruditos sciant. Nihil. n. peius est iis qui paulū aliqd ultra primas litteras progressi falsam Sibi scientie persuasionem īduerunt. Nam & cedere præciendi peritis īdignātur: & uelut iure quodam potestatis: quo fere hoc hominum genus ītumescit: imperiosi atq; īterim sæuientes stulticiam suam perdocēt: Si Quintiliani tempore fuisses arrogantissime Calfurni: existimarem eum in te potissimum ferri. Nam & falsam scientiæ persuasionem: cum nihil scias: īduisti: & cedere præcipiendi peritis īdignaris: & imperiose adeo tumideq; stulticiam tuam perdoces: ut cum īgeniosi adolescentes te erroris arguunt: statim te ita sentire clames: tuāq; opinionem ꝓ ratione habendam: ac te primum Italiæ esse lumen. Ac tua q̄dem arrogantia id efficis: ut omnes pueri: quos suscipis erudiendos: non solum nihil ex te nisi īeptias discant: Sed ex īgeniosis quoq; tardissimi euadāt. Sed iam ad tertiæ cōclusionis enarrationem descendamus.

Locus ille Persii mendose a q̄busdam grāmaticis legitur malæq; exponitur. Audaci qcūq; afflate Cratino.
Iratum Eupolidem prægrādi cum sene palles:
Aspice & hæc si forte aliquid decoctius audis:
Inde uaporata lector mihi ferue aure. Hactenus te nobilissimi poetæ sensa non modo non percepisse: Verum ineptissime quoq; peruertisse luce clarius ostendi. Nūc si te coarguero uerba ipsa poetæ deprauasse corrupteq; legisse: cognosces ne te tādem Vanissimum esse nebulonem? At quonam pacto id flagitii fuit cōmissum? Disce sed ira cadat: naso rugosaq; sanna: Dum ueteres auias tibi de pulmone reuello. Tu qdem Calfurni: qui primum Italie lumen haberi affectas: Vnde & legisti & ita exposuisti: Vt ad illud decoctius referatur: cū nisi inde legatur: nullus nisi ieptus & īlulsus ac prorsus a poetæ elegantia modestiaq; alienus & sibi ipse contrarius sensus sit futurus. Cum. n. quales satirarū suarum lectores uelit eē describat: summa utitur modestia: quæ in sūmam conuertitur: arrogātiam: si unde legatur: cum ad illud: quod de se ait Satyrus: manifeste referatur: hoc est ad illud. Si forte aliquid decoctius audis: ut Exponatur. Vnde ex quo decoctioni Va-

porata lector mihi ferueat aure. Sȝ aperte Persius hoc pacto tui simillimus uideret. Sua.n.ipse & ostentaret & laudaret. Quod qdē ubiq; ac potissimū hoc loco uitat. Quod.n.ingenii ē: casui attribuit: cum inqt: Si forte aliqd decoctius audis Sic pauloante. Si forte qd aptius exit. Huiusmodi p̄terea cōparatiua diminutōem q̄dam significāt ac minus etiā q̄ positiua. Vt ītelligāus paulo aptius: paulo decoctius. Ad hæc: quonā modo qsq̄ ferueat aure uaporata ex eo quod nondū legit: Fieri certe nō pōt. Quare iam unicuiq; patere arbitror. Vnde minime esse legēdū. Inde igit̄ legat̄: ut ad ueteris comœdiæ auctores referatur: expōaturq;: īde a quoꝶ auctoꝶ ueteris comœdiæ lectōe. Sitq; sensus. Veliȝ meaꝶ satyraꝶ lectores sint: q frequēti ueteris comœdiæ lectiōe prius imbutas uaporatasq; aures habeant. Hoc ego modo cū in academia ꝓfitebar: solebā uera auctoꝶ sensa rimari: in primisq; omni diligētia uidere: neqd mēdæ aut deprauationis in iis: q̄ forent enarrāda inesset. Ita q̄plurimæ tū Horatii tū Quintiliani opeꝶ deprauatōes inter legendum mihi sublatæ fuere: e quibus unā hoc loco referre libet. Legebatur ab omnibus & doctis & indoctis Horatii illud in primo carmīe. Hūc si nobilium turba qritium. Ego cū uiderem nobiles & turbā paꝶ inter se conuenire: minimeq; nisi inepte posse cōiungi: atq; ab Horatii cādore per q̄ esse alienū: ut idē uerbum intra duos uersus bis repeteret: cœpi diligētius omnia scrutari: in primisq; Porphyriōis enarrōes: ex qbus clare cognoui neq̄q̄ nobiliū sed mobiliū eē legēdum. Ac meæ qdē correctioni docti oēs sunt astipulati. Tu āt nō solū quæ librarioꝶ culpa sunt deprauata: nō corrigis: sed ultro etiam multa corrūpis. Nup.n.cum Suetonii Tranqlli cādidissimi historici lectione auditores: allicere ac reuocare conareris: illa in Cæsarem dicta: ut de reliqs taceam: sic deprauasti: ut spōsam ꝓ spōda & legeris & exposueris. Quod q dem uel unum te penitus iudicio carere: maximo oībus argumento esse pōt. Sed quo melius intelligat̄: q̄ sis aptus exponēdis auctoꝶ sensibus: uerba ipsa Tranqlli subiiciātur. Præterco īquit actōes Dolobellæ & curionis patris: in qbus eū Dolobella pellicem reginæ: spondā interiorē regiæ lecticæ. At cu

rio ſtabulum Nicomedis & bithynicum fornicem dicunt.
Quis hoc loco niſi ꝓrſus cõi uacãs ſenſu non uideat ſpõſã: tã
etſi a librariis ita ſit in qbuſdam exẽplaribus deprauatũ nulli
præter q̃ inepto ſenſui cõuenire? Qua nãq; rõne Dolobella cæ
ſarem lecticæ regiæ ſpõſam interiorẽ appellaſſet: cum ſpon-
ſa ita ad ſpõſum referatur: ut filius ad patrẽ. Sponſam.n. An-
tonii: ſpõſam Catonis recte dicimus. Spõſam lecticæ recte di
ci qs unq̃ niſi ſtolidus putauit? Adde qd' cõparatiuum illud:
interiorẽ facile unũquẽq; uel mediocri ingenio præditũ ad-
monet: nullo pacto ſpõſã legẽdũ eẽ. Nã ſi ẽ iterior ſpõſa exte
rior quoq; eẽ diceť: quo nihil ſtultius excogitari põt. Duas ue
ro eẽ lecticæ ſpõdas notius ẽ q̃ ut ſit ĩdicãdũ. Acute ãt ſimul
& ſalſe Dolobella Cæſarẽ lecticæ regiæ ſpõdam interiorem
uocat: ut hac metaphora ſignificet eum perinde atq; ſpõdam
nũq̃ a lectica regia diſcedere cõſueſſe. Sugillare nunc atq; con
tẽnere præ te doctos oĩs ne deſiſtas maledice Calfurni: qñ tã
turpiſſimis flagitiis & nobiliſſimos latinæ linguæ auctores in
qnaſti: & miſerandos pueros imbuiſti. Adoleſcẽtes nãq; pau-
lo eruditiores te ab arte oratoria penitus abhorrẽtẽ eſſe cla-
riſſimoꝝq; auctoꝝ ſenſa manifeſte peruertere: uidẽtes parti
ſe ad alia ſtudia: partim Ferrariã Bononiãq;. Vt uiros ĩgenio
facũdiaq; præſtãtes ac recte pulcherrima quæq; linguæ latiæ
opa exponẽtes audiant: ſunt ꝓfecti. Quod.n. ingenui iuue-
nes ſcholaſtici Germani & Vngari ac oẽs fere trãſalpini: q ma
xime ꝑſtãtum linguæ latinæ auctoꝝ cognitõe delectanť: hãc
clariſſimam oĩum academiam reliquerũt: tuis ineptiis tuiſq;
inſulſis lectiõibus acceptũ eſt referẽdum. Nam ut de aliis ta-
ceã: cum nup oẽs clamarent: tris abs te una hora cum maximo
& academie dedecore & ſtudioſoꝝ iuuenũ detrimẽto impli-
cari lectiões: q̃ libẽtiſſime luculẽtiſſimã artificioſiſſimãq; Ci
ceronis oratõem: in q̃ explicãda inſulſiſſimus uidebaris: ĩcho
atam reliqſti eiq; Statii Papinii ſyluas a Domitio Calderino
diligẽtiſſime enarratas antepoſuiſti. Quo ſane quid magis ab
eo: cui rhetorica profitẽda uſurpať: alienũ eſt iudicãdũ? Ego
quidem nũq̃ potui adduci: ut niſi feſtis ac feriatis diebus poe
tam aliquẽ: quod grãmatici eſt proprium enarrarem: cum ꝑ

ſitendæ artis oratoriæ munus: mihi demandatum eſſe uide-
rem: ſed iam quartæ concluſionis noſtræ rationem aſſigne-
mus.

Aceruus Chryſippi idocte nimium ad libroꝝ ipſius Chry
ſippi multitudiné ab iis refertur: qui ſic ultimum Perſii car-
men expoſuerunt. Inuentus Chryſippe tui finitor aceruí. Tu
quidem inſulſiſſime Calfurnii in hoc quoq; exponendo uer
ſu ab errore diſcedere neſciuiſti. Quid .n. facias: cum per in-
genii tarditatem nihil ipe noui excogitare ualeas: & alienis ue
ſtigiis tibi ſit inſiſtendũ? Ego uero nũq̃ adduci potui: ut acer
uũ Chryſippi ad libroꝝ Chryſippi ipſius multitudiné refe-
rẽdũ putaré. Nihil .n. ſic aut ſalis aut acuminis hẽret hoc di-
ctũ: ſed ieptũ ꝑrſus eẽt ab elegãtiaq; ſatyri alienũ. Cumulus
nãq; libroꝝ Chryſippi: q ad ſeptigẽta & amplius uolumina a
Diogeue Laertio ſcripſiſſe tradit: inepte aceruus Chryſippi
diceret: cũ libroꝝ ipſoꝝ cõgerie dũtaxat nõ a Chriſippo ui-
deat cõfectus. Quare uel pignore depoſito cõtenderim aliũ
eẽ Chryſippi aceruũ. Ac ſi Chryſippi qdẽ ipſius opera exta-
rent: facile qſnam ſit huiuſmodi aceruus colligeret. Cũ ue-
ro nulla repiant: hoc argumẽto nitor: ut aceruũ Chryſippi eſ
ſe exiſtimẽ numeri denarii decies multiplicati: hoc eſt cente
narii ſummam: quod Perſius ipſe hanc ſummam deſignare
uidetur. Auarũ .n. inducit phõ ad parandas diuitias Ironicos
hortãti rñdẽtẽ ſe triplicaſſe: q̈druplicaſſe: decuplicaſſe rogã
tẽq; Chryſippũ ubi ſiſtere ac quieſcere debeat: cũ ipſius acer
ui finitor inuentus: cupiditati modũ imponere neſciat. Siqui
dem cum dicat iam decies redit i rugas: neq; ulterioris nume-
ri faciat mentionem: aperte mihi ſignificare uidetur dena-
rii numeri decies iterati ſummam: Chryſippi aceruum eſſe.
Chryſippus nanq; centum talentorum ſummam: diuitiarum
parandarum cumulum conſtituiſſe uidetur: quam ſiquis
adeptus cupiditati modum non impoſuiſſet: inſatiabilis fo-
ret iudicandus. Hunc ego eſſe Chryſippi aceruum tantiſper
exiſtimabo: dum aut ipſe aut quis alius hac meliorem affe-
rat expoſitionem. Quod enim quidam putant ad Soriten
argumentationem referendum mihi eatenus probatur: ſi

intelligunt chrysippum sorite ꝑ additionem fuisse usum ĩ ea
cõstituẽda diuitiaꝝ sũma:q̃ unusqsq; deberet eẽ cõtẽtus. Sed
de argumẽtatione auarus minime sentire uidetur. putabã ue-
ro te arrogãtissime Calfurni:q doctoꝝ principatum affectas
aliquid pulchri sensus nouæq; expositiõis sup hoc in disputa-
tõem allatuꝝ. Sed cũ in tã honestissimũ certamẽ descendere
ausus non fueris: docti iam oẽs te uanissimũ esse nebulonem
eaq; ꝓfiteri:quæ non aliis modo exponere nescias:ueꝝ ne ipse
qdem intelligas:aperte cognoscũt. Argumẽto sunt Persii saty
ræ:quaꝝ ne unum qdem obscuriorẽ sensum recte exposuisti
Veꝝ tuis ineptiis ita omnia confudisti:ut auditoꝝ nemo ꝓr-
sus quæ diceres. percipere posset. Quare desinãt maligni qui
dam:ne aut ipsi soli imperiti uideant:aut quo tecum collati:
elegantes habeant:tantopere tibi fauere:teq; exponẽdis poe-
tis maxime apptum eẽ:iactare:cũ ne poeticoꝝ quidem opeꝝ
ullam nisi uulgarẽ teneas cognitionẽ. Quod si satis supq; ostẽ
dimus in quales quantosq; errores inter ꝓfitẽdũ labaris: nũc
unum saltem de q̃plurimis eoꝝ:quos priuatim miserandos
pueros doces:aperiamus:ut hinc omnes intelligant te nõ mi-
nus solutæ orationi q̃ carminibus exponẽdis ineptum esse. Id
uero ex quintæ conclusionis nostræ edisertatione facile perci
pietur.

Illud Valerii maximi caput peruerse & legi & expõi a grã-
maticis qbusdã asserrimus. Maiores statas solẽnesq; cerimoni
as põtificum sentẽtia. bñ gerendaꝝ reꝝ auctoritate. Auguꝝ
obseruatõe Apollinis prædicatõe. Vatum libris: portẽtoꝝ de
pulsis: hetrusca disciplina explicari uoluerũt. Hunc quoq; lo
cũ ut de aliis taceã: q plures sunt q̃ ut breuiter possint nume-
rari: tua ĩgenii tarditate ita cõfudisti: ut ueꝝ sensum miseran
di pueri: quos frustra erudiẽdos corrogasti: cũ nihil ꝓficiant
nõdũ ꝑcipe potuerit. Tã ĩpite.n.distixisti ut quæ apte separã
da sunt: cõiũxeris: & cõtra q copulãda separaris. Primũ nãq;
hæc tria insulse nimiũ copulasti. Apollinis prædicatiõe ua-
tũ. Hoc est: sibyllaꝝ appollinis. Deinde tria q̃ sequũtur: non
mius idocte cõiũcta fuere. Libris portẽtoꝝ depulsis: ut libri
portẽtoꝝ hoc ẽ magicæ artis: ut tu exposuisti. a romanis de-

pulsi intelligantur. Sic autem tria incisa sensu ipso diuersa: ĩ
duo flagitiose admodũ redegisti: quoꝝ primum ẽ. Apolli-
nis prædicatõe. alteꝝ. uatũ libris. tertium portẽtoꝝ ďpulsis.
Nam romanoꝝ cerimoniæ cum aliis: q̃ enumerat Valerius ex
plicabant̃: tum apollinis prædicatõe: hoc ẽ oraculis respõsis-
q; apollinis: tũ uatũ libris hoc ẽ sibyllinis: quoꝝ curã qndeciz
uiri gerebant: tũ portentoꝝ depulsis: hoc est eoꝝ quæ proten
derent̃: depulsionibus. Siquãdo. n. aut pestis aut bellũ aut fa-
mes portẽdebatur futura: qbusdã cerimoniis ac sacrificiis ro
mani ea auertere depellereq; studebant. Ac clamabis illud
depulsus participiũ esse necessarioq; cum libris copulari. Sic
quidem tibi ita uidetur: qui & hebetissimo es ingenio & pe-
nitus iudicio cares. Sed ego uel grandi pignore deposito con-
tenderim depulsis eo in loco nõ esse participium: sed nomẽ &
quidem substantiuũ. Sic. n. depulsa declinatur ut repulsa: ut
cum dicitur. Ille in cõsulatus petitõe tulit repulsam. At dices
mei p̃ceptores ita semp exposuerunt. Quasi uero deceat eũ q
se mundi primum hoĩem esse iactet: alienas expositões seq fa
tuas præsertim: ac non mõ sensa: sed ipsum quoq; uerboꝝ cõ
texum puertentes. Cum igitur in iis tam pueriliter turpiterq;
labaris: quæ ad grãmaticam spectãt: in quibusq; frustra ætatẽ
cõtriuisti: quid in iis q̃ ad rhetoricam pertinẽt: facere. es iudi-
candus? Profecto nihil te esse ineptius ꝓfitẽdæ rhetoricæ &
tuiipsi fautores prædicant. & nos cum ex multis aliis tũ ex eo
manifeste colligimus: quod ne tria qudẽ uerba cõtinuare po-
tes: quin fœdissimos in barbarismos solœcismosq; incurras.
Quid igitur quisq̃ miretur: si nullis prouocationibus potui-
sti impelli: ut in media Academia de rhetoricis saltem quæ-
stionibus disputares: cũ & oĩum sis ĩfantissimus & differendi
rõnem penitus ignores? Quo nãq; pacto huius priæ q̃stionis.
Vtrꝝ bene dicere an psuadere sit rhetorices finis: alterã partẽ
defendere potuisses: cũ neq; argumẽtãdi neq; obiectis rñdẽdi
tibi facultas adsit? Quãq̃. n. cũ Quintiliano sentio: bñ dicere
finẽ eẽ rhetorices: iisq; oĩbus q̃ a qbusdã cõtradicũtur: ĩ iis an
notatõibus rñdi: q̃s ĩ deprauatões illius opis scripsi: tñ psuade
re quoq; finẽ eẽ facile tibi ui argumẽtoꝝ extorsissẽ; sæpiusq;

tibi ipsi repugnare coegissem. Verum fuga tibi pulcherrime co/
suluisti. Noluisti. n. committere: ut quicquid opinionis ac famae ti/
bi falso Calfurnii dumtaxat nomine coparasti: id unica de litte
ris disputatione amitteres. Quid. n. fecisses: cum ad quandam deuentum fuisset quaestionem? Verum eadem quaestio prima semper ex
utraque parte tractanda sit: cum neque ipsam intelligas quaestio/
nem: & ubi tractetur ignores? Tametsi aut certum est eandem quae
stionem non semper ab actore & reo primam esse tractandam: te ta/
men ita uersassem: ut saepius a teipso fueris dissensurus. Fabium
namque i. vii. de institutione oratoria libro: quaestionem hanc scite decidentem adduxisse: eiusque dicta absque non percipi facile declarasse. Fabi/
us. n. eandem quaestionem non semper primam ex utraque parte
esse tractandam: ea quoque ratione: quam his explicat uerbis: ni/
titur probare. Denique in accusatione inquit: ut uacuumque se uterque de
fendat: priusquam aduersarium arguat: omnium rerum necesse est or/
dinem esse diuersum: Ego uero contenderim hanc Fabii rationem: ni
si corrigatur: minime id quod propositum est comprobari. Nam
nihil impedit quo minus in causis ueneficii: caedis: repetundarum: ambitus similiumque: eadem quaestio ab actore prima reoque semper tractetur: minimeque necesse est: omnium rerum ordinem esse di
uersum. Quod si clamasses Fabii auctoritati credendum esse
tecum exemplis & Ciceronis & Fabii ipsius egissem: quibus lu/
ce clarius ostendissem eandem quaestionem ab utraque parte: sae
penumero primam fuisse tractatam. Quid tum blaterasses: Ad
conuicia credo: quorum tibi maxima est copia: confugisses: Verum
ab ingeniosis doctisque iuuenibus exibilatus explosusque merito
fuisses. Ego uero ipsos aptissime docuissem uerissimam quidem
a Fabio adduci rationem: sed uitio tui similium deprauatam: mi/
hique primum: dum illud diuinum opus enarrarem: fuisse corre/
ctam. Eorum. n. qui antea illud opus exposuerunt emendareue
conati sunt: ibi flagitium esse: cum maximum insit: nemo animad/
uertit. Inesse aut mendam in Fabii contextu: satis ex iis quae pau
lo ante diximus: apparet. Copiosius uero id ostendimus in his
annotationibus: quas in deprauatores illius operis breui emitte/
mus. Sed quonam modo emendari debet? Nempe mutua ablatiuus:
quamquam exemplaria omnia: quae quidem ego uiderim: refragentur: est ascriben/
dus: ut in mutua accusatione legatur. Nam in mutua accusatione

quæ ἀντικατηγορία græcè dr: necesse ē rerũ oīuʒ ordinē eē diuersum: cũ utrũq; eorũ: qui se iuicē eodē crimine accusant: oporteat prius se purgare innocētēq; ondere: q̃ aduersarium criminetur. Sic igitur ē legendũ: ut ego correxi: ne p̄stantissi mus rhetor par̃ sibi cōstitisse uideat̃. Quod si tu uel hũc so lũ Quintiliani locũ emēdasses: tecũ & natã & occasurã eloqn tiã ubiq; iactares. ego q octingētas & amplius ī Quintiliani ip sius oratoriis institutōibus dep̄hendi corruptiōes ac plærasq; correxi: nihil istar̃ tragœdiar̃ moueo: minimeq; cũ quo piã de iis q̃ assero: in disputatōem descēdere uereor. Sed tu meli us: qui p ingenii tarditatē nihil iã aut disputãdo aut audiẽdo percipere uales. Quid enim is a quoquam discat: qui ea quæ ex arte rectissimeq; dicta sunt: rep̄hēdat ac damnet. Tu nãq; cũ in orone: quã de Academie rectoris laudibus Kalẽdis ma iis: te q nunc artē oratoriam p̄fiteris: cũ summo tuo dedeco re tacēre: habui: dignitatem quoq; corporis ipsius cōmēdasse dixissemq; flauã Cæsariē maximam præse ferre animi lenita tē: nũq̃ destitisti blatterare: me potius rectorē ut mollē uitu perasse q̃ ut dignitate corporis præstãtē laudasse: cum apud græcos olim dictũ illud uulgo fuerit iactatum. Nullus coma tus ē qui non. Quasi uero & tũc: cum illud fuit in usu adagiũ pauci admodum ex græcis non fuerint comati: & nũc fere om nes nō solum iuuenes: sed ēt senes: comati nō p̄deant: aut q̃sq̃ præter te: qui siqd unq̃ cogitas: turpia semp cogitas: ex uerb meis flagitii quicq̃ potuerit suspicari. Cæterũ ut melius hoc rectiusq; ab iis: q puerso non sunt iudicio intelligat: totus il le locus de mea orone hic describatur. Cōplura inq̃ alia quæ de rectoris nr̃i generositate dici possēt: nō solũ mihi uideo p̄ termittẽda: sed excellētē quoq; ipsius corporis dignitatē: qua maxime & principes & magistratus cōmẽdãt: ne uos longiore detineã orone: cogor p̄terire. Quod qdē mihi eo minus mole stũ ē: qd p uosmetipsi os illd̃ cōtẽplari potestis: q̃ p̄bũ: q̃ gra ue: q̃ modestũ: q̃ sit gratiosũ. Quãtã flaua illa Cæsaries præ se ferat animi lenitatē: mansuetudinem: trãquillitatē: qq; to tius corporis species ac forma tam eleganter compacta impe rio digna esse uideatur Hæc autem eo libētius prætermitto:

quod prudentissimus rector talia & fortunæ & corporis bo-
na semp: ut caduca atq; fragilia: prauifecit ac fere cōtempsit.
Vnicuq; animū disciplinis ac omni uirtutū gñe in primis cēsu
it excolēdū: & quæ sequunt. Potestne qs probus rectoq; iudi-
cio pditus aliud q̄ castū ac pudicū oīoq; honestum ex hac lau
datōis meæ particula suspicari? Profecto nemo nisi turpissi-
mus ac flagitiosissimus aliter atq; in bonā partē: quæ mihi di
cta sunt: accipiet: cū præsertim lenitatem animi ac mansuetu
dinem flauis capillis significari auctor sit Galenus medicoꝝ
facundissimus. Quid? quod non tā flauam Cæsariem laudo
q̄ eā animi tranquillitatis eē indicium affirmo? Ac si laudassem
quidem: id me recte fecisse cum alioꝝ compluriū: tū Lycur-
gi seuerissimi lacedæmonioꝝ legum cōditoris auctoritate fa
cile docerē. sic. n. ut i ipsius uita refert Plutarchus: dicere so
litus erat. Coma pulchros: uenustiores. Deformes aūt fortio-
tiores fieri adolescētes. Deniq; si tātū inest peccati i hac lau-
datōe: cur tūc in disputatōem nō descēdisti: cū aduersus inep
tissimas tres calūnias tuas: tres itidē publicaui conclusiones?
Earꝫ. n. pria hæc erat. Ex artis oratoriæ pceptis Academiæ Re
ctor a flaua Cæsarie fuit laudatus. Sed tūc urbis prætoribus
te hoc prætextu excusaueris: quod cōtra meas cōclusiones ar-
gumētari non posses: qn cōtra Academiæ quoq; rectorē dice
res. Nunc sup iis in qbus nullū ēst nomen rectoris: cur mecū
disceptare detrectas? Nimiꝝ quia uanissimus omniū impu-
dētissimusq; nebulo existis: solūq; pueros stulticias tuas pdo-
cere pulchꝝ putas. Cū uiris aūt doctissimis forte couicius: cō-
gredi ausus es nūq̄. Quod si in certamen descēdisses te ui rō-
num coegissem: aut Vergiliū ereoris dānare: aut q̄ ego de fla-
ua rectoris nr̄i Cæsarie dixissem: approbare. Id. n. tertia quæ
stio nostra petebat.
Vtꝝ ex artis oratoriæ præceptis ac Heroici carminis dignita
te Aeneā quadraginta & amplius annos natum a decora Cæsa
rie poeta illis uersibus laudarit:
Restitit Aeneas claraq; in luce refulsit
Os humerosq; deo similis: nanq; ipsa decoram
Cæsariem nato genitrix lumēq; iuuentæ

Purpureum:& letos oculis afflarat honores: Quid nunc blat
terabis hebetissime Calfurni? Videsne æneam a sapientissi-
mo simul & eloquentissimo poeta nulla re alia magis q̃ deco
ra Cæsarie apollini similem designari? Videsne te ut bubonē
undiq; liqueis irretitum? Si enim affirmaris æneam iam qua-
dragenarium ex arte a decora Cæsarie fuisse laudatum: aper
te profiteris rectorem quoq; nondum quinq; & uiginti annos
natum a flaua coma recte meritoq; fuisse cõmendatum. Sin
artem oratoriam principi poetarum uergilio putaris auferen
dam: facies tu q̇dem ex stulta opinione tua. Sed docti omnes
in te lapides conjiciendos censebūt. At clamabis ut quosdam
tui similes: q̄bus nulla alia re magis places: q̃ quod & ineptus
es & stolidus: dicere audio: Vergilio poetæ licuisse æneam a
decora cæsarie laudare: quo magis Didoni placeret. Me uero
in cætu præsertim philosophoꝝ & grauissimorum uiuorum
non decuisse flauam Cæsariem noiare. Quasi uero aut æne-
am Didoni aliter cõmendare nõ potuerit poeta: aut ego in cõ
uentu Stoicoꝝ cynicorumue phõrum orõnem habuerim: ac
nõ potius in cætu peripateticorum eorũq; uirorũ: q una cum
animi dotibus bona quoq; corporis ac fortunæ ad bene beate-
q; uiuēdum necessaria semper existimarũt? Quare ex peripa
teticorum snía ab illis tribus dũtaxat & laudari & uituperari
unusquisq; potest. Contrariorum .n. eãdem esse disciplinam
nemo est in Academia præter te: qui ignoret. Quero igit̃ abs
te an ab omnium corporis partium deformitate quisq̃ uitupe
rari possit? Si concedis: statim infero. Cur non & a pulchritu
dine laudari? Si inficiaris: iterum abs te quero: an recte. L. Pi-
sonem eloquētiæ parens a seruili colore. a pilosis genis: a putri
dis dentibus: ab oculorum deniq; ac supercilioꝝ totiusq; fron
tis & uultus turpitudine uituperarit? Si fateris: iterum quero
an fuerit comam prætermissurus: qui superciliorum memi-
nerit: si quidem Piso fuisset comatus? Hoc tibi non uideri: ut
comam fuerit prætermissurus: opinor uel inuitus responde-
bis. Ac ne tibi p̄suadeas me hæc finxisse: audi locum ex orõne
in Pisonem sumptum. Iamne sentis bellua: iamne sentis quæ
sit hominum querela frontis tuæ? Nemo queritur Syrum ne-

ſcio quem de grege nouiciorum factum eſſe conſulem. Non n. nos color iſte ſeruilis: nō piloſæ genæ: non dētes putidi deceperunt: oculi ſupercilia: frons. Vultus deniq; totus: qui ſermo quidam tacitus mentis eſt hic in fraudem homines impulit: hic eos quibus erat ignotus decepit. fefellit: īduxit: & quæ ſequuntur. Quid? nonne & priſcis & noſtris temporibus & a pulchritudine & a deformitate quibuſdam non hominibus modo: Verum familiis quoq; cognomina indita fuerunt? Ac ut de aliis taceam: Calfurnius ille qui primus Beſtia fuit appellatus: illo certe cognomine dignatus eſt: quod ut tu: beſtiæ p q̄ ſimilis uidebatur. Cuius quidem nomen cum tibi impudentiſſime arrogaris: cognomine quoq; tuis ferinis moribus ab omniq; ciuilitate alienis ac truciſſimo ori tuo maxime cōuenienti: digniſſimus es iudicandus. Cum. n. ut īmanis bellua in omnes feraris: ne te pudeat poſthac ab omnibus Calfurniū bæſtiam nominari. Cum. n. omni gratia careas: nomen illud ioānes: quo gratia dei apud nos ſignificatur: tibi a parentibus inditum: minime tuis moribus cōueniebat. Calfurnius uero cum calefaciendis furnis: q̄ erudiendis pueris multo ſis aptior: diuina quadam prouidentia appellari maluiſti. Quāq̃. n. Plutarchus in uita Numæ Pompilii refert ex quorūdam opinione: quam certe non probat: Gentem Calfurniam a quodā Calpo Numæ ipſius filio fuiſſe deductam: ego tamen contēderim Calfurnios ita a calefaciendis furnis fuiſſe nominatos Vt Fabii a fabis. Cicerones a Cicere. Lentuli alēte leguminibus optime colēdis fuere cognominati. Neq;. n. eſt nomē græcum truculente beſtia: qui me nuper in barbariſmum īcidiſſe tuis miſerandis pueris perſuaſiſti: quod Calfurnium p. F: litteram latinam citra oēm aſpiratiōem ſcripſiſſem. Siue. n. a calefaciēdis furnis: ut ego ſētio: ſiue a Calpo: ut quidam putant: Calfurnius deducatur oīno p. f. litterram latinam: non per ph. aſpiratum: cum ſit dictio latina ſcribi debet. At clamabis Græci p. φ. Litteram aſpiratam ſcribunt. Id q dem nemo negat. Sed in ſcribēdis nominibus noſtris Græci nihil litterarum a nobis mutuāt ur: ſuiſq; dūtaxat ſemp utuntur. Suffla nunc Calfurni beſtia: puerisq; ac omnibus imperitis pſua-

dere cura: te primum esse mundi hominem: quando ne in eo
qdem nomine scribendo proferẽdoue: quo solo niteris: quo
q; tantopere gloriaris: barbarismi fœditatem uitare potueris
unq̃. Ego quidem cum primum te accepi spreto uero nomi-
ne Calfurnium malle nominari: putaui te aliquam paterni
artificii rationem habuisse. Cum enim pater tuus & Carbo-
nariam fecerit & furnorum ferri fundendi calefaciendorum
curam semper habuerit: credebam te ei: qui te genuit: aluit:
educauit: ac ut bonis artibus īstituereris nullis parcens impen
sis: suumq; sæpe numero uel necessariis defraudans genium:
omni diligentia curauit: aliquid gratiæ referre: memoriam-
q; ipsius artificii ista nominis a calefaciundis furnis declinari
arrogatione æternitati comendare uoluisse. Sed cum Calfur
nium per ph. aspiratum: ut Græcum nomen scribendum as-
seras: uideo te ut in reliquis. Sic in hoc quoq; in patrem maxi
me impium semper fuisse. Is enim cum ardore tui uidendi:
quem senectuti baculum columenq; sibi præparatum esse pu
tabat: Bononiam usq; ubi tunc quoq; degebas pædagogus: ex
alpibus Bergomatum pedes iuisset: ac q sibi magistrum Za-
ninum. Sic enim antea in patria uocabaris: indicaret: inuenire
neminem posset: tandem casu tibi obuiauit: ac cum dextram
iungeræ dextræ: teq; & amplexari & osculari paterna cuperet
caritate: tanta impietate abste fuit repulsus: ut eum nolueris
agnoscere parẽtem: neq; ullis blandiciis ullisue precibus: aut
cuiusq̃ sacerdotis exhortationibus adduci potueris: ut in oc-
culto saltem cum ipso colloquereris. Omnẽ igitur spẽ: quã
in te infelix: pater collocarat abiiciens: domum tristis admo-
dum rediit. Vbi cum a Vicinia tota: quidnam ageret magister
Zaninus rogaretur: barbare quidem: sed tamen non inepte.
Nescio ego respondit quid agat. Sed iam nõ Zaninus: sed scal
fornius nominaẽ: & qdem me bene scalforniauit: hoc est ma
gnopere decepit. Montani nãq; Bergomates Scalfornias dece
ptiones atq; fallacias dicũt. Ita nõ minus in p̃rem q̃ in patriã:
quã ĩpudẽtissime es aspnatus: ĩgratũ ĩpiũq; te præstitisti. Et
te phiæ moralis peritum eẽ mẽtiri nihil pudet cum qui parẽ
tes patriamq; non agnoscunt: Ex snia & phõrum & iuriscon-

sultorum inter ignominiosos infamesq; habeantur At dices: nihil prohibet eũ q sit malus: philosophiæ moralis tñ eẽ peritum. Cur itaq; .M. Tullium non defendis: a quo nos Panætii Stoici diuisionem minus bene fuisse repræhensam in primo de officiis sexta cõclusione nostra cõtendimus? Quid de te sentire debẽt eruditi iuuenes cum Ciceronem ipm in libro de officiis præsertim extra oẽm ingenii alcam positum: ab errore liberum præstare nescias? Ego nãq; hanc proposui cõclusionem non ut Ciceronem erroris arguerem: sed quo omnes itelligerẽt: te ut a bonis moribus: sic a philosophiæ quoq; moralis studio prorsus alienum esse. Cæte℞ iam conclusionem ipsam explicemus.

Triplicem capiendi consilii diuisionem a Panætio Stoico assignatam minus recte in primo de officiis a Cicerone repræhẽsam fuisse contendimus? Quid afferes pro Cicerone Calfurni Bestia? Ego nãq; Panætiũ minus bñ rephẽsum sic oñdo. In triplici capiẽdi cõsilii deliberatione a Panætio assignata duo ꝑtermissa inqt Cicero: cũ aliqd in diuidẽdo ꝑterire maximum uitium habeatur. Nec.n. solum inquit Vtrum honestum an turpe sit: deliberari solet: sed etiam duobus propositis honestis. Vtrum honestius. Itẽq; duobus propositis utilibus. Vtrum utilius. Ita quam ille triplicem putauit esse rationẽ: in quinq; partes distribui debere reperitur. Ego contra non aliam q̃ triplicem capiendi consilii rationem potuisse a Panætio assignari contendo. Cum.n. Stoicæ sectæ addictus fuerit: comparatiuo gradu quem non admittit Stoico℞ dogma: uti non debuit. Recte itaq; triplicem capiendi consilii deliberatiõem ex Stoicorum sñia Panætius inuexit. Nam & honestũne factu sit an turpe dubitatur: & conducat id nec ne de quo deliberatur: & utrum sit præponendum: quando utile cum honesto pugnare uidetur. Minus recte igitur Cicero hoc loco Panætiũ repræhẽdisse uidetur: Tu q primum lumẽ Italiæ te eẽ iactas: qd pro Cicerone dicas: nihil hẽs. Ego sic eum defendo: ut asseram .M. Tullium: q̃uis in opere de officiis Stoicos sequatur: eo tamen in loco: ut Academicum ab ipsorum Stoico℞ dogmate: dissentire: sicq; Panætium nõ iniuria

repræhendere: qui de officiis præcipiens maluerit Stoicæ sectæ dogmatis: q̃ cõmunis oĩbus fere hominibus consuetudinis rõnem hẽre. Sed hæc tibi Bæstia nõ solum sunt ignota. Verum ne pcipere qdem uales. Ad ultimæ igitur cõclusiõis approbationem reuertamur.

Illud Ennii dictum in primo de officiis pperam & legitur & exponitur: Salmacidas spolia sine sanguine & sudore. Tu qdem bestia nunq̃ diuinum illud Ciceronis de officiis opus legisti. Sed cũ blatteres me hũc locum deprauasse: nõ minore es ĩ errore: quin potius maiore: q̃ ii q hactenus sic & legerũt & exposuerũt. Illi. n. facile meam ꝓbabũt correctionẽ: Tu siue ĩperitia siue ĩuidia siue potus utroq; ab isto tã grãdi flagitio stare nõ desistis. Nã & una dictio in duas diuidit: & quod est uerbum: id nomen esse putatur: & deniq; quod est p imperatiuum modum cum quadam increpatione legẽdum: id enũciatiue citra ullam obiurgationem effertur. Sic. n. fere exponitur ut Salmaci uocandi sit casus: das uerbum indicandi: & spolia casus accusãdi. Vt intelligatur: o salmaci tu das & tradis spolia sine sanguine & sudore: hoc est: sine ulla cõtentione. Ista uero mihi nõ expositio: sed deprauatio uidetur. Est enim hoc in ĩbelles dictum haud ei dissimile: quod nunc quoq; in probris usurpat. I. pugna cum mulierculis: cum uiris ãt ne cõtendas. Quare mihi sic uidetur legẽdum: ut spolia imperandi sit uerbum nõ casus accusandi: quem rõ carminis. Est. n. heroicum: non admittit: & Salmacidas Grecus sit accusatiuus ut sic intelligatur. Molles atq; ĩbelles uirgines: q̃lis fuisse salmacis legitur expugna. Nam ut inqt' Sex. Pompeius: q festus aplerisq; imperite nominatur: cum Festus prænomen esse nusq̃ iueniatur. Salmacis nympha Cæli & exræ filia mollissima fertur fuisse causa fontis Halycarnasi aquæ appellandæ Salmacidis: quam q bibisset uitio impudicitiæ mollesceret ob eam rem: quod eius aditus angustatus parietibus occasionem largitur iuuenibus petulantibus puerorꝫ puellarũq; uiolãdarum: quia nõ patet effugium. Inde Ennius salmacidas spolia sine sanguine & sudore. Eia nunc Calfurni Bestia persuadere pueris studeme hũc quoq; locum corrupisse: cum & sensus ĩtegritas & carminis qualitas spolia Verbum esse aperte decla

rent. Si .n. nomen esset: ultimam syllabam: quæ natura breuis est: primam dactyli esse oporteret. Quare corruperim ego an correxerim hunc locum uiderint docti uiri: quorum iudici-um ut plurimi facio: sic tuũ tuiq; similium nihilipendo pror-susatq; contemno. Quod si uel minimam tuorum puerilium errorum particulam attingerem: & eruditos iuuenes optun-derem: & huic sermoni finis non inueniret. Quid .n. tu recte exponas: qui per ingenii tarditatem nõ modo nihil ex te ipso excogitare possis: sed ne alio℞ qdem enarrationes percipias? Num est miserãdis pueris expectandum: ut historicũ aliquẽ recte sibi prælegas: cum Suetonium candissimum lucidissi-mũq; scriptorem tam flagitiose corrupisse depræhendaris? Num Persium aut Horatium aut aliquem paulo tersiorem poetam cum alienis demum expositionibus tibi sit insisten-dum? Num Ciceronis rhetoricos aliudue egregium opus: cũ natura ab artis oratoriæ totiusq; philosophiæ cognitiõe peni-tus sis alienus: nihilq; inter legendum: nisi uerbo℞ quam uul-go dñt constructionem & qdem confuse afferas? Hinc fit Ut siue poetas: siue oratores: siue historicos explicare coneris ni-hil tamen operis inuenire ualeas: quod diu auditoribus tuis placere possit. Nam cum primum aliquem uel pulcherrimũ auctoré prælegere cæpisti: ut eum deponas ac dimittas: aliũ-q; incipias: tantisper efflagitare nõ desistunt: donec uoti com-potes efficiantur: nõ quod digna cognitu opera nõ libẽter au-diunt: sed quo te ad sensa præstantum aucto℞ exponẽda per-inde atq; asinum ad lyram natum deludant. Cui igitur mirã-dum si toti Academiæ ita es ingratus: ut doctissimus quisq; honoris? Academiæ ipsius publicæq; utilitatis amantissimus a munere profitẽdi: cui es ineptissimus ꝑ uirili sua repellere studuerit. Ac si recte & occulte: ut æquissimis Academiæ le-gibus cauetur: suffragia in pyxides fuissent coniecta: ineptiis tuis dignissimam nup tulisses repulsam. Non solum .n. nouẽ & quinquaginta: quot sane pro te non tulisti: Sed oĩa fere suf-fragia precibus quorũdam spretis: aduersus stoliditatẽ tuam collata fuissent. Compluresnãq; eruditi iuuenes: ne tua fla-gitia comprobare quorũdam improbitate uiderentur suffra

gium ferre noluerunt. Quam ob rem si tibi recte consulere
scires: primo quoq; tempore arti oratoriæ profitendæ renun
ciares: Ad aratoriaq; maxime istis humeris: istis lateribus: isti
oris turpitudini: isti totius corporis uastitati conuenietem ci
tra moram te conferres; neq; cōmitteres ut inuitis: ac reclamā
tibus īgeniosissimis quibusq; iuuenibus clarissimam omnium
Academiam tuis īeptissimis simul ac flagitiosissimis lectioni
bus pollueres atq; infamares

RAPHAEL REGIVS HIERONYMO DONATO MARCOQ VE DANDVLO CLARISS. ARTIVM ET IVRIS VTRIVSQ VE DOCTORIBVS AC PAVLO PISANO SAPIENTISSIMO ELOQ VENTISSIMO Q VE SENATORI FELICITATEM.

e Tsi scio uos maioribus distringi negociis: q̄ ut commode nostras nugas aut legere aut audire possitis: dialogum tamē mihi nuper cum quodam Calfurnio Bestia de nōnullis Quintiliani locis habitum: uobis describere decreui: simul ut per q̄ acri iudicio uestro subiiciatur: simul ut uel hic aperte cognoscatis: quanto in errore quidam uersentur: q subditicio Calfurnii noīe ducti istum numero doctoꝝ uirorum putant ascribendum. Adeo nāq; rudis: tam nullo ingenio: ita distorto est iudicio: ut me sane q̄ pœniteat grauioribus qbusdam quæstionibus Hermolao Barbaro studioꝝ specimini dicatis ipsum in certamen litterarium superiore æstate prouocasse. Tametsi. n. uidebam eum ineptum maximeq; insulsum esse: eoq; tunc in disputationem descendere noluisse: minime tamen adduci poteram: ut eorum: quæ ne mediocriter qdem doctis ignota sunt: imperitum esse putarem: cum præsertim se omnibus doctis anteponat. Nunc uero quid de isto sit sentiendum ex hoc dialogo: si quando uobis ipsum pcurrere uacabit: facile diiudicare poteritis. In quo qdem solœcismos ab isto inter disputandum admissos: si minus mihi repræhensos uideritis: nihil est: quod miremini. Bestiæ nāq; adeo rusticus est sermo: ut nullam admittat correctionem.

Valete clarissima studioꝝ ornamēta. Paduæ idibus martiis: Mccccxxxviiii.

RAPHAELIS REGII IN NONNVLLAS FATVARVM CVIVSDAM CALFVRNII BESTIAE EXPOSITIONVM CONCLVSIONES.

Ora in epistola Fabii ad Tryphonem pro fune duntaxat quo naues terræ alligantur: accipienda est: non pro aura: ut quidam putant.

Nudæ artes in prologo Fabii ipsius iperite ad dialecticā mathematicasq; disciplinas a quibusdam referuntur.

Illud eiusdem Fabii in primo capite corrupte legitur. Quare præcipienda sunt optima: quæ siquis grauabitur non rationi defuerit sed homini.

Sensus ille in eodem capite primo. Dū tamen intelligatur id quod prius dixi: bonum esse. hoc remedium: stulte ab eo fuit confusus: qui bonū cū remedio putauit copulandum

RAPHAELIS REGII DE QVATVOR QVINTILIANI LOCIS CVM QVODAM CALFVRNIO BESTIA DIALOGVS RAPHAEL. CALFVRNIVS.

Raph.

HEri puerorum turba stipatus Calfurnii citra omnem professionis tuæ rationem:me apud scholas grauissimis conuiciis es aggressus: quibus idcirco nihil rñdi:quod ab istiusmodi iurgiis doctos ,pbosq; uiros semper ab horrere animaduerti. Nunc in corona pstantũ ingenio. doctrinaq; iuuenum scholasticorum cum simus: cur calumniis omissis: non conaris ea refellere:quibus nuper quosdam ex erroribus in ipso statim Quintiliani principio tibi admissis: palam repræhendi atq; improbaui? Cal. Quos errores dicis. Ego non committo errores:neq; sic dixi:ut tu repħendisti Raphael; Et quoniam pacto igitur illud in epistola ad Tryphonem Bibliopolam exposuisti? Sed si tantopere efflagitatur:q̃ tu affirmas:permittamus uela uentis:& oram soluentibus bñ pcemur. Quo inq̃ mõ orã eẽ accipiẽdã dixisti? Cal: Ego dixi qđ ora si inueniatur pro fune:quo naues ad terram ligantur:ut dicit Tortellius:sensui conueniebat. Sed qđ ego nunquam legeram oram in ea significatione. Et quis Tortellius alleget Liuiũ in nono:tñ nõ dicit cuius decadis: & ego nũ q̃ potui inuenire. Raph. Ista sunt ex iis quædã:quæ mihi & repħensa & magno doctissimi cuiusq; astipulatu ex Academia fuere explosa. Cum.n.addubites:utꝝ ora pro fune reperiatur: profitearisq; oram in ea significatõe te nunq̃ aĩaduertisse: Verissima ea esse colligunt:quæ ab eoꝝ plerisq;:qui illi prælectõi interfuere notata:illico fuere diuulgata. Te in Tortelliũ ut perperam uerbũ illud exponentẽ:petulantissime fuisse inuectũ.ac tandẽ asseruisse ita oram ibi ,p aura eẽ accipiendam:ut plostꝝ ,p plaustro dici consueuit:& fortasse auram potius eẽ scribendũ. Neq;.n.fieri põt:ut orã in ea significatione accipiẽdã probaris:quæ tibi tum ambigua:tum ignota foret. Alioq istud ñ eẽt auctoꝝ scripta explicare:sʒ auditoꝝ mẽtes penitus ĩplicare. Quam uero scita sit ista expositio: nõ ab

re fuerit diligẽtius pſcrutari. Ac primum quo furore ductu Tortellium rectiſſime oram ꝑ fune: quo naues terræ alligantur: exponẽtem: tam impudẽter lacerasti? Cal. Videt tibi Tortellius in oĩbus benedixiſſe? Raph. Minime uero. Homo nanq; fuit. Neq; omnia poſſumus oẽs. Sed de pleriſq; bene pcepit: & de hoc adeo recte: ut q contra ſentiat: prorſus & ingenio & iudicio carere conuincatur. Neq; .n. ora in ea epiſtola aliter q̃ pro fune accipi põt: neq; aliter q̃ oram legi. Cal. Apud quem inueniſti oram pro fune? Raph. Cum apud alios complures: tũ in quarto Fabii ipſius uolumine: ubi de narrationis breuitate præcipiens hoc ſubiicit exẽplũ. In portum ueni. Nauim proſpexi: quanti ueheret interrogaui: de pcio conueni: conſcendi. Sublatæ ſunt anchoræ. Soluimus orã: puecti ſumus. Cal. Et ego uidi illum locum Quintiliani. Sed uellem ut adduceres alium auctorem. Raph. Si accurate illud Fabii exemplum legiſſes: nunq̃ te oram pro fune inueniſſe pernegaſſes: cum ſole clarius conſtet oram eo in loco nulla in alia ſignificatione q̃ pro fune accipi poſſe. Neq; .n. ad aliud uerbum q̃ ad illud ſoluimus poteſt referri. Quare ſaneq̃ miror: cur aliũ expoſcas auctorẽ. Vt .n. nulla certior Ariſtotelis interptatio ex peripateticoꝝ ſentẽtia q̃ quæ ex ipſius Ariſtotelis ſumitur uerbis: ẽ habẽda: Sic Quintiliani ſenſa ipſius uerbis comprobata: alterius teſtimonio auctoritateue indigere minime uidentur. Neq; .n. uel te iudice ibi orã pro aura accipere poſſumus. Soluimus oram: cum neceſſario ad uerbum illud ſoluimus referatur: niſi forte putas Fabiũ ita ĩ utribus auras incluſas habuiſſe, ut æolus uẽtos Vlyſſi olim tradidiſſe narratur. Cal. Ego ſcio quod non inuenitur ora pro fune; & ideo non potes probare teſtimonio alicuius alterius. Rapha. Ego quidem ſæpius me legiſſe memini. ſed auctorum dicta nunc mihi non occurrunt. Neq; enim hodie quenquam auctorem euolui: ut id inuenirem: quod mihi minime eſt controuerſum: cum præſertim te in diſputationem deſcẽſurum neſcirem: nec tamen ſi ſciſſem in eo inueſtigando tempus conterere libuiſſet: cum cui Fabii auctoritas ſatis non eſt; is mihi fatuus eſſe uideatur: Cæterum tibi mos

geratur. Ecce hoc. T. Liuii mihi dictum occurrit. In ipsis quo q; trepidatum est nauibus: dum ne hostes cum suis simul irrumperent: trahunt scalas. oras & anchoras ne in moliēdo mora esset: præcidunt. Videsne oras hoc loco duntaxat pro rudētibus esse accipiendas? Cal. Et ego scio q; istud dictū adducitur a Tortellio: sed fortasse fictum est: quia dicit q; istud scribitur a Liuio in nono libro: & ñ dicit cuius decadis. Ra. Recte me tuaꝝ ineptiarum admones: quarum ferme iam erā oblitus. Quis crederet Calfurnium: qui se primum Italiæ lumen primumq; mundi hominem eē iactat. Calf. Et sū fortasse. Raph. Scio summopereq; lætor mihi rem esse cum tanto uiro. Sed quis crederet te ea ignorare: quæ ne mediocriter quidem doctis sunt ignota? Quis. n. uel triuialis magister ignorat Liuium centum & quadraginta libros ita in quatuordecim decadas distinxisse: ut librorum ipsorum ordo minime fuerit perturbatus? Nūquam ne animaduertisti. T. Liuium modo in. xi. nōnunquam in. xxv. interdum in. xxxv. & deinceps citra omnem decadis mentionem: cum ab aliis grammaticis: tum a Prisciano allegari? Quare desine Tortellium conuiciis insectari scite atq; eleganter Liui uerba afferentem: ac potius incipe contemplari: ut satyri uerbis utar. Quam sit tibi curta supellex. Sic nāq; facile perspicies: an sis unicum Italiæ lumen Cal. Ego de istis minimis paꝝ curo: dummodo intelligam maiora puncta totius linguæ latinæ: quæ tu ignoras penitus. Raph. Ingenuæ fateor multa eē apud scriptores & græcos & latinos quæ mihi minus percipiūtur. Sed ubi hæc minia desūt: maiora illa: q tibi cognita eē iactas: ñ temerē locū inuenire solent. Cæterum ad oram sermonem referamus.

Cal. Nondum sciuisti mihi adducere alium auctorem q̄ Quintilianum: qui orā posuerit pro fune. Raph. Si mihi omnium quæcūq; legi: memoria esset: facile te q̄plurimorū auctorum scriptis obruerem. Sed cum ne sperandum quidē hoc sit cuiquam: ut memoria lectorum auditorūq; omnium tenaci sit præditus: sanequam miror: cur tantopere id a me efflagites: cum præsertim: si Liuii decadas diligenter euolueris facile sis depræhensurus te petulanter nimium in Tortellū

fuisse iuectum. Sed detur tibi id quod aperte falsum est: orã pro fune alibi non inuen: ri. Ego tamen uel grandi pignore deposito contenderim oram in Fabii epistola ad Triphoné nulla in alia significatione esse accipiendam. Cal. Et ego dixi quod erat bonus sensus: si ora pro fune reperiatur. Ra. Ego uero uel decem aureis nũmis depositis assero etiã si alibi non reperiatur: minime in alia significatione q̃ pro fune in ea epistola oram accipi posse: teq; ipsum nisi ptinax esse malueris q̃ ratõi parere: ui argumentorũ fateri compellam. Cal: Nũq̃ id facies. Ra. Si mihi recte respõdere te non piguerit: Ego id statim effectum dabo. Sentisne Fabium in primis: ita & tersum esse & elegantem: ut nihil in eius scriptis minus bene ornatũue positum dephendatur. Cal. Sentio & ita ẽ Raph. At duo uerba idem significãtia in continentibus sensibus usurpare: longe a Fabii candore ornatuq; uidetur esse alienum. Sic. n. inquit Fabius. Sed si tantope efflagitantur: q̃ tu affirmas: pmittamus uela uentis: & oram soluẽtibus bene precem? Ora igitur si non pro fune: ut ego assero: pro aura certe: ut tu putas: accipietur. Aura uero eadẽm cum uento esse iudicatur: tametsi aura lenior. Ventus dicatur esse uehementior. Deinde si oram pro fune non acceperimus ad quodnam uerbum putas referendam? Cal. Ego dixi quod si pro fune inueniatur: debebat construi cum participio soluentibus. Si p aura ponatur: cum uerbo bene precemur. Raph. Si aptissime demõstrauero Fabiũ alterũ linguæ latinæ lumẽ: i foedissimũ cõiici solœcismũ: si orã p aura accipiãus: sẽtiesne orã p aura ibi fuisse positã? Calf. Nunq̃ id ostendes. Ra. Tibi quidem qui ingenii: tarditate nihil pcipere uales: fortassenũ q̃. His uero scholasticis iuuenibus & ingenio & doctrina pollentibus id euestigio demonstrabo. Nam si ora non pro fune accipitur: sed pro aura: pcul dubio ad illd̃ uerbum precemur referatur oportet. At præcor uerbum cum aduerbiis illis bene maleue copulatum solo contentum: est dandi casu: nec unquam accusatiuum admittit: ut cum dicitur. Amicis bene: inimicis male precandum est. Calf. Istud manifeste falsum

ẽ:quia precor semper cum accusatiuo construitur:quod eti-
am pueri sciunt. Rapha Tuos quidem pueros ueri
simile est ignorare id quod tibi quoque est ignotum. Sed pre-
cor uerbum:ut sine illis bene maleue aduerbiis accusatiuo iũ
gi omnes facile sciunt:ita cum illis copulatum accusandi ca-
sum refugere:cum hactenus nunq̃ aiaduerteris: pueros tuos
docere minime potuisti. Cal. Ego nõ soleo docere meos di
scipulos falsam grãmaticam. Ra. Et cur alicuius au
ctoritate rõneue aliqua id nõ ostendis esse falsum:quod ego
ita ueꝝ eẽ contẽdo: Vt qui cõtra sentiat:nihil sciat? Cal.
Auctoritates nunc non ueniunt in mẽtem:cras mille adducã.
Ra. Etiam si totã peruigilaueris noctem:nullum tamẽ ex lati
nis comperies auctoribus:qui ab isto errore stare uideatur.
Neq;.n.citra rõnem est usurpatum:ut uerbo precor cum illis
aduerbiis iuncto:accusandi casus non adiiciatur:cum aduer-
bia ipsa casuum uice fungantur. Perinde nãq; dicimus. Indo-
ctis pertinacibus male precemur:ac si malam fortunam illis
precari diceremur. Quapropter ne Fabius in tantum solœcis
mum incidisse coarguatur:orã non pro aura:ut tu exposuisti
sed pro fune duntaxat:quo naues terræ alligantur:accipien-
dam esse nemini est dubitandum. Cal. Ego ꝓbabo cras
multis auctoritatibus:quod precor semp cõstruitur cum ac-
cusatiuo:& sic ostendam te bonaꝝ litteraꝝ esse ignaꝝ.
Raph. Eo pacto paria fecerimus. Hodie nãq; non a rhetorica
modo mea potissimum opera uisus es alienus:ueꝝ ipsa quoq;
grãmatices rudimenta ignorare. Sed quanam ratione tutaris
id quod secũdo loco reprehẽdi nudas artes a Fabio accipi Di
alecticam. Geometriam:Arithmeticam:Musicam: Astrolo-
giam. Tametsi.n.quibusdam placet ista expositio: mihi ta-
men nunq̃ potuit probari:ut quæ Fabii sentẽtiæ apertissime
aduersari uideatur. Cal. Ego non dixi sic. sed aliter ex-
posui. Raph. Nihil facilius q̃ ad inficialem cõfugere sta-
tum:cum præsertim ex multorum sermone acceperis q̃ ma-
xime a Fabii instituto alienum istiusmodi sensum:in philo-
sophoꝝ auditorio mihi nup aptissime fuisse demonstratũ.

Sed uide ne turpius sit impudētissime id negare: quod mul-
tis audiētibus asseruisti: q̄ ingenue profiteri te humana fragi
litate lapsum esse. Cal. Ego scio me non esse lapsum.
Raph. Quonam igitur pacto exposuisti? Calf. Ego dixi
quod nudas artes posuit Quintilianus pro libris: in quibus
omnia præcepta alicuius artis non traduntur. Raph.
Tu quidem enarrationem meam referre uelles. Sed cū eam
nōdum plene pcipe potueris: facile apparet te illius auctorē n̄
fuisse: sicq; ut q te audierūt: testātur: exposuisse. Cū uero id ī
ficieris: ad tertiū si placet erratū trāseamus. Cal. Tu semp
dicis me errasse. Ego nō erro. Tu es ille q erras. Ra. Nō īfi-
cias eo me quoq; īterdū labi. Sed ī defēdēdis erroribus perti-
nax eē haud quaq̄ cōsueui. Quare si tibi minus recte aut dice
re aut dixisse uideor: me corrigas uelim. Cal. Tu dixisti:
ut mihi fuit relatū: cū me carpebas: in prima Quintiliani epi
stola: cū neq; prima sit neq; scda. Ra. Me qdē in ipsa statim
Quintiliani ad Tryphonē epistola te ī maximū īcidisse erro
rē pdicasse recordor. In pria uero dixisse nō memini. Quod
tn̄ si dixi nō animi sed linguæ dūtaxat error fuit. Tu si alia n̄
hēs: q̄ rep hēdas: ad tertiū locū: ī quo mihi grauiter admodū
errasse uideris reuertamur. Cal. Quis ē iste locus? Ra.
Ille uero ē ī prio capite: ubi: sic Fabius ait. Quare præcipiēda
sunt optima: q̄ si quis grauabitur: nō rationi defuerit: sed ho-
mini. Quo modo legisti defuerint numero plurali: an defue
rit singulari? Cal. Anteq̄ tibi respondeam: uolo uidere quo
modo præcedentia intelligis. Quæ si quis grauabitur. Quæ
cuius casus? Ra. Tu quidem disputandi legē peruertis.
Cum. n. tuas expositiōes impugnem: tuum est nō rogare. sed
respōdere. Quare pueriles istas mitte interrogatōes: mihiq;
ut moris ē: rn̄de. Cal. Tu ignoras istud & iō nō uis rn̄dere.
R. Hoc tibi qđ difficile maxieq; rcōditū uī. Mihi uero adeo
uulgatū puerileq;: ut ne dubitare qdē de eo quenq̄ existimē.
Quis. n. ē uel rudiū puerorꝫ: q nō uideat eo in loco: quæ rela
tiuū accusandi esse casum? Cal. Quidam mihi retulit
quod tu dixeras esse nominatiuū casum. Raph. Mēti-
tus est ille quisquis fuit: quo te: qui me litteras ignorare

ſemper calumniaris: falſo gaudio afficeret atque irrideret?
Sed quo tandem pacto illud legiſti defuerit an defuerint?
Cal. Ego cum domino Omnibono præceptore meo lego defu
erit numero ſingulari: & ita eſſe legendum præcipienda futu
ri temporis manifeſte docet. Raph. Quintilianæ ua
gæ moderator ſumme iuuentæ. Gloria Romanæ Quintilia-
ne togæ. In cuius manus perueniſti exponendus? Tu qui rhe-
toricam in Academia profiteris: præcipienda eo in loco futu-
ri temporis eſſe participium aſſerere non erubeſcis? Cum pu
eri nomina a participiis diſcernere neſciunt: grauiter a triuia
libus magiſtris uapulare ſolent. Te puerorum magiſtrum iſta
ignorantem non iudicabimus flagris ſubiiciundum? Cal.
Tu potius quam ego uerberãdus eſſes: cum grauabitur quod
eſt futuri temporis: manifeſte oſtendat: quod præcipienda ẽ
participium futuri temporis. Raph. O medici me-
diam pertundite uenam. Vide quo te iſtud tuum deducat ar
gumentum. Multi grauabuntur præcepta a Quintiliano tra-
dita: eritne hac in oratione tradita futuri temporis participi-
um: ut grauabuntur uerbum? Cal. Ego dico quod eſt fu
turi tempouis: quia nulla præcepta adhuc tradita ſunt a Quĩ
tiliano. Raph. Si quicquam eorum quæ a Fabio tra-
duntur percipere: nunq̃ iſta ab oĩ ueirtate aliena: in corona
præſertim tot doctiſſimorum iuuenum tam temere iactares.
Qui enim fieri poteſt: ut nulla Fabius ad eum uſque locum
tradiderit præcepta: qui iam a capitis initio parentibus præce
perit: ut de filiis natis ſtatim quam optimam ſpem concipiãt:
eiſque nutrices in primis & bonis moribus præditas & recte lo
quẽtes adhibeant: deinde pedagogos: qui aut ſint docti: aut
ſe non eſſe doctos ſciant. Tum ut pueri ĩter quos educabitur
futurus orator: & probi ſint: & bene loquantur. Vidẽturne ti
bi hæc præcepta non eſſe. Cal. Sunt bñ. Sed parua & leuia.
R. Ego difficillima factu ea eẽ cõtẽderim. ſed lõgiore ſermo
ne opus eẽt. Quare ad rõbum redeamus. Velim mihi cãm aſ
ſignares: cur defuerit unitatis numero putes legẽdũ eẽ. Cal.
Nolo te iſtud hodie docere: quia tu nõ intelligis hũc locum:

& uis corrumpere. R. Vter nostrum corrumpat hūc locum doctorum sit iudicium. Ego quidem meæ correctionis rōnem ita firmaui: ut doctis omnibus: qui eam acceperunt: uerissima uideatur. Sed posteaq̄ ista tua persuasione falsa frui: q̄ discere mauis: fœdissima quatuor ea flagitia: quæ mihi in philosophorum auditorio reprǽhēsa fuere: benignæ tibi cōdonentur: ad eaq; quæ nondum in disputationem fuere adducta: transeāus simul ut ueritas elucescat: simul ut errores disseminati ex Academia explodantur. Scito enim te hactenus cum nondum sex octoue sūmum Fabii paginas prælegeris q̄draginta & amplius loca tum corrupte legisse: tum peruerse exposuisse. Cal. Ego omnia bene exposui. Dic unum ex is quæ male uel legi uel exposui. R. Negabisne te peruerse illud saltem exposuisse quod ego ultimo loco notaui. Dum tamen intelligatur id quod prius dixi bonum esse: hoc remedium. Cum bonum remedium ita confuderis: ut ad bonas nutrices doctosq; pædagogos asserueris esse referendum? Cal. Nescio quid dicas. Ego bene legi. R. Quā bene exposueris facile diiudicabunt: ii præstantes medici: quibus nō est ignotum: remedia non sanis: sed ægrotis duntaxat adhiberi solere. Nutricibus certe male loquentibus pædagogisq; imperitis remedia forent adhibenda: id quod eleganter a Fabio præcipi uidebit: quicunq; ita distinxerit: ut bonū ad nutrices recte loquentes doctosq; pædagogos: remedium uero ad eum: qui alumno adesse præcipitur assiduus: referatur. Quod quidem si quo ingenio esses: facile ex illorum pronominum id & hoc eleganti usu percipere potuisti. Vt enim id pronomen longinquiori: ita hoc propinquiori respondere solet. Cal. Ego scio ista melius q̄ tu. Dic unum aliud ex iis: quæ male exposui Raph. Quam libentissime uero. Quonam modo illud legisti in capite eo: in quo Fabius de litteris uerba facit? An cuiuslibet artis est: diiudicare litterarum sonos. Cal. Vellem prius: quod tu mihi exponeres quædam ianterora. Raph. Te non decet tergiuersari: cum præsertim uideas omnes hos scholasticos iuuenes tuam

impudentiam demirantes: qui cum mihi respondere debeas: ad interrogationem conuertaris. Quare si mei non uis: horũ saltem habeas rationem: qui omnes abs te efflagitant: Vt quo pacto id legeris: tandem in medium proferas. Cal. Nemo est in Italia qui istud sciat. Raph. Maximo quidem omnium risu istud fuit idcirco exceptum: quod penitus nõ est falsum: cum te id saltem ignorare imprudens aperte fateris. Quare fac instructior cras in disputationem reuertaris. Postridie cum multo plures q̃ pridie confluxissent & scholastici iuuenes & doctores: angustissimeq; sederemus. Ec quid inq̃ Calfurni non stas promissis? Cur me penitus litterarum ignarum esse non ostendis? Inuenistine precor cum bene maleue aduerbiis iunctum etiam accusatiuo copulari? Cal. De isto dicemus alio tẽpore. Tu heri dixisti quod illud Quintiliani in epistola ad Tryphonem non potest aliter legi: q̃ oram pro fune: quo naues ad terram ligantur. Si ostendero tibi quod ẽt aliter legi potest: quid dices? R. Si ualida id mõstraueris ratione: doctum igeniosumq;. Sin minus: te iussum imperitumq; diiudicabo. Cal. Ego uolo te docere unum: quod nũquam fortasse uidisti. Raph. Grati uiri officio fungeris: cum ego quoq; te iam multa docuerim. Sed qd nam istud est: quod tam acute excogitasti? Cal. Ego dico qd' potest legi oriam. Erat. n. oria genus nauigii apd' antiquos: quod tu ignorabas: ut A. Gellius ait. Sic nanq; intelligemus: Soluentibus oriam: idest nauem: ut ouidius dixit Soluerat oebalio classem de littore pastor. Raph. Nouicios & quidem foedissimos isto tuo nauigio errores inuehis Calfurni: non quod oria apud ueteres genus nauigii non fuerit. Sed quia Fabii tempore in usu esse desierit. Fabius uero ipse in epistola praesertim tam familiari uerbum iam cum re ipsa ex oletum nequaquã affectasset. Vt enim prisca uerba iterdum orationem pulcherrime cõmendant: sic ab epistolari stilo maxime sunt aliena. Cal. Quo modo scis oriam in usu non fuisse tempore Quintiliani? Raph. Ex ipsius Gellii uerbis hoc aperte colligitur: qui oriam apud priscos genus na

uigii fuisse priscorum poetarum testimonio solum ostendit
Sed fuerit Fabii tempore oria in usu. Apud quem unq̄ orato-
rum soluere nauem in ista significatione inuenisti? Quod .n.
Statii carmine niteris: nihil est. Nam ex Fabii sententia sermo
nis auctoritas a poetis: Vt qui metri necessitati alligantur: nō
est petenda. Cal. In qua significatione dicis soluere nauē
non inueniri? Raph. Nempe in ea quam & tu accipis
& illud Papinianum continet carmen. Neq;.n.studiossimi: iu
uenes Soluere nauem apud Solutam orōnem scribentes id si
gnificat: quod iste somniat: Sed dissoluere: ac in ligna tabulas
& clauos ex quibus constat resoluere: nec unq̄ in alia apud ora
tores inuenitur significatione. Quam ob rem ista tua oria in
qua fabricanda & oleum & operam & totam noctem frustra
consumpsisti: ut reconditi aliquid in medium adduxisse ui-
dereris: cum iampridem soluta carieq; confecta ex usu abie-
rit: longe est ab elegantia Fabii candoreq; aliena. Oram itaq;
profune quo naues terræ alligantur in epistola ad Tryphonē:
quod & sensui & metaphoræ qua utitur Fabius: maxime
congruit: & a doctissimo quoq; probatur: legendum esse ne-
mini dubium esse debet. Cal. Ego non dixi quod oria de
bet legi: sed quod potest. Raph. Ego uero non solum nō
debere: sed ne legi quidem oriam posse: perspicue monstraui
Quare si libet ad alia transeamus nisi fortasse uis id ostende
re: quod heri es pollicitus: Verbum illud precor cum bene
maleue aduerbiis iunctum accusatiuo quoq; copulari: nō mo
do datiuo. Cal. Adhuc non potui inuenire. Raph.
Facile hoc mihi creditur. Tota nāq; nocte in fabricanda oria
fuisti occupatus. Sed cum tu ad excusandum errorem in ip
so statim initio cōmissum redieris: non ab re erit: si ego quoq;
de nudis artibus iterum aliquid fuero locutus: quo oēs itelli
gant: te eum quoq; locum & ꝑuerse exposuisse: & uulgatam
mihi enarrationem nondum percipere potuisse. Cal.
Ego de tua expositione nihil scio. Nudas autem artes dixi po
ni pro libris in quibus omnia præcepta pertinentia ad ar-

tem oratoriam non traduntur. Raph. Si tua est hæc expositio: apud quem auctorem artes pro eiusmodi libris usur pari inuenisti. Cal. Notum est hoc per se: & non indiget testimonio alicuius. Raph. Heri uel conuiciis a me efflagitabas alium auctorem quam Fabium: qui ora profune usus esset. Nunc te nihil pudet negare id testimonio cuiusquam indigere: quod & rarum est: & in alia frequentius accipitur significatione. Ars namque proprie est collectio præceptorum ad aliquem finem uitæ utilem tendentium: ac frequentissime quidem in hac usurpatur significatione. Quare si ita primum exposuisti: neque ad dialecticam mathematicasque disciplinas: ut omnes qui illi prælectioni interfuere testantur: dixisti referendum: ne te pigeat: cuius auctoritate nisus ita exposueris: confiteri. Cal. Ego ex me dixi: quamuis non habeam aliquem auctorem. Raph. Tu quidem me habes auctorem: sed quia omnium es ingratissimum: per quem proficias: fateri non uis. Cum enim eum locum enarrarem Seruii: grammatici auctoritate nisus artes pro libellis breuiter de aliqua arte conscriptis accipiendas dixi. Sed cur nudæ a Fabio dicuntur artes? Cal. Quia omnia præcepta non complectuntur. Raph. Vel ex ista colligi potest expositione falsa & inepta: te ita ut repræhendi: Exposuisse. Neque enim idcirco libelli de arte oratoria compositi: artes nudæ appellantur: quod in eis omnia quæcunque ad artem spectant: non præcipiuntur: nisi forsitan putas Ciceronis rhetoricos in quibus de sola inuentione præcepta traduntur: in numero nudarum artium esse collocandos. Sed nudæ artes ideo dicuntur: quod in eis nuda præcepta citra ullum fere orationis ornatum tradūtur. Quare ad alia: siquid tu percipere potes: hoc quoque ex me disce: ac tuos discipulos pristinam dedocere cura expositionem.

Cal. Ego nihil a te disco. Tu multa a me didicisti. Raph. Nisi multo antequam tu in hac celeberrima Academia & Fabii institutiones & pulcherrima quæque latinæ linguæ opera professus esse atque enarrassem: id uerisimile cuiquam uideri posset. Cum uero quæ profitente me exceptæ fuerūt expositiōes: omni cō

tentione habere curaueris: si quid Fabii acuminum recte ex-
ponis id mihi acceptum totum est referẽdum. Quæ uero p-
uerse & legis & exponis: tum igenii tarditati: tum fallaci do-
ctrinæ psuasioni: quam tibi iduisti: proculdubio sunt ascri-
bẽda. Sed his omissis uelim mihi totum illum Fabii sensum
aut plegas: aut istud Quintiliani opus mihi accommodes.
Nam plerũq; nudæ illæ artes. Quid seqtur? Reliqua .n. mihĩ
nõ occurrunt. Tu plege si placet. Cal. Ego legã. Sed non uo-
lo ut uideas meum librum. Nam plerũq; nudæ illæ artes ni-
mia subtilitatis affectione frangunt atq; concidunt qcqd ẽ in
orõne generosius. R. Quomõ? Relege si libet. Nimia subti
litatis: qd subiicit? Cal. Nimia subtilitatis aflectiõe. R. Le
gistine aflectione? Cal. Legi & sic exposui. R. Nũc te habeo
irretitũ: ut nisi cum maximo dedecore tuo nõ possis diffiteri
te in hoc quoq; librariorũ deprauationes secutum fuisse. Verũ
adduci nõ poteram: ut crederẽ te adeo rudem esse: ut ea igno
res: quæ pueris quoq; minime sunt ignota. Cal. Ego iterũ fa-
teor quod ita legi. Vis tu fortasse dicere quod affectio non ẽ
uocabulum latinũ. R. Minime uero. Sed uel decem aureis
nũmis depositis contẽdo nullo modo affectione hoc loco eẽ
legẽdum. Neq; enim aut sensus aut latinæ elegantiæ ratio pa
titur: ut affectione legatur. Vt enim animi corporisue affec-
tionem eleganter dicimus: ita subtilitatis affectionem latino
rum nemo unq̃ scripsit. Quare non affectione sed affectatio
ne doctissimus quisq; semp censuit esse legendũ. Cal. Qua
re queadmodũ dicimus aflicior tibi: dicere ñ possumus afle
ctionẽ subtilitatis. R. Aflicior tibi: pro eo quod est magno ti
bi amore deuincior latine dici sentis? Istud uero est nõ. Quin
tilianum: sed latinã linguã corrumpere atq; inqnare. Tu istas
stulticias pueros multis precibus corrogatos doces? Triuiali
um profecto magistrorum discipuli aflicior tibi in ea: quam
dixi: significatiõe nequãq̃ latine dici non ignorãt. Tu q te pri
mum hoiem mundi esse iactas: posteaq̃ cœpisti rhetoricam
legere: grãmaticæ es oblitus. Aflicior bone uir passiuum ẽ uer
bum: quod quidem ita demum cum datiuo copulatur: si &
pro ablatiuo ponatur & a septimo casu excipiatur: ut cum oẽs

docti prædicant. Academiam tibi maximo dedecore affici. Quãq aũt latine afficior tibi diceretur: minime tamen subtilitatis affectione recte legeretur. Cum. n. subtilitas affectionem non habeat: subtilitatis affectio dici nõ põt. Nam affectio ut plerisq; in locis & in rhetoricis & in Thusculanis quæstionibus Cicero testatur: ẽ corporis animiue aliqua de cã cõmutatio. Quare nõ affectione: quod tum a Fabii sensu tum a latinitate ẽ alienum: sed affectatione quo uerbo & sensus pſcitur: & Fabius frequẽtissime utitur: proculdubio legẽdum uidetur. Cal. ego nõ dixi: qđ solum affectione esset legẽdũ. R. Tantane es impudentia: ut id negare audeas: quod nup es confessus? Perhibete quæso testimonium ueritati doctissimi iuuenes tuq; in primis Magnifice rector. Cal. Ego dixi quod utroq; modo legi põt. R. Minime uero. Vna. n. dũtaxat ẽ ueritas. Neq; fieri põt: ut Fabius utroq; scripserit modo: cũ præsertim affectio longe ab affectatione aliud sit: Id quod ex eorum uerborum: unde hæc nomina declinãtur: significatione facile pcipi potest. Et afficere qdem quid signicet: notius est q̃ ut nunc sic declarãdum. Affectare uero signicationem mihi ignorare uideris: cũ ꝑ affectatione poni affectionem posse profitearis. Cal. Ego melius scio q̃ tu qd sit affectare. Nam ut ait Festus Pompeius. Affectare est aĩum inclinatum habere. R. Istam nõ credo Sex. Pompeii eẽ descriptionẽ: ut quæ huius uerbi uim plene non Exponat. Est. n. proprie affectare aliquid conari: quod efficere non possis repugnante natura: Quod fere turpe est: ut alibi Fabius. Nihil odiosius affectatione. Cal. Hodie legi Festum Pompeium: qui sic exponit ut dixi. R. Afferatur Sex. Pompeius. Nihil tuæ memoriæ credo. Cal. Statim tibi ostẽdam te nescire qd dicas. Da mihi Festum Pompeium. Affectare est animum ĩclinatum habere. Sic dicit Festus Pompeius: quod tu negabas. Nonne ego semp dixi: quod tu nescis litteras. Nũc es cõclusus. R. Quid tumultuaris bone uir? Nihil ẽ quod læticia efferaris. Etsi. n.

Pompeii ſententia plene pcipi non, pōt: qđ eius opus a quodā
inſulſo ita fuit mutilatum: ut nullius fere uerbi Expoſitio in
tegra habeatur: iſtam tamen deſcriptionem quanuis mācam
mihi ſuffragari: tibiq; refragari: oſtendo. Nam ſi affectare ex
Pompeii ſententia eſt animum inclinatum habere: Affecta/
tio certe erit animi ad aliquam rem inclinatio: quæ ſignifica
tio quidem a Fabii ſenſu minime aliena uidetur. Sed Lauren
tius Valla ætatis noſtræ Varro melius pleniuſq; hoc uerbum
Exponit. Cuius ſcripta quidem ſi diligentius hac nocte per/
legeris: facile iſta perſuaſione depoſita Veræ ſententiæ acce/
des: teq; pro affectatione nimium imperite affectioné legiſſe
ſi quid eſt in te ingenii: animaduertes. Cal. Ego bene
ſcio quod dicat Vallenſis. Raph. Si paulo
accuratius iterum caput illud perlegeris: in quo de affectu &
affectione diſſerit: aperte in maximo te eſſe errore cognoſces
Sed de hoc ſatis ſuperq;. Nunc tertium mihi repræhenſum
ſi placet diſcutiamus. Heri nanq; nec quo modo legeris: nec
quo pacto illud Fabii expoſueris. Quare præcipienda ſunt
optima: quæ ſiquis grauabitur non rationi defuerit: ſed ho/
mini: explicare noluiſti. Calf. Scis quare. Quia uideo
quod tu non intelligis iſtum locum: & ideo nollem te doce/
re. Raph. Maximam præ te fers ingratitudinem:
qui cum multa iam Ex me didiceris: hoc tamen nolis enuclea
re: cum præſertim tot adſint ſcholaſtici iuuenes: qui iſtam re
conditam cupiunt audire expoſitionem. Cal. Si iſti non
eſſent: nunq̃ dicerem illud quod accepi a domino Omnibo/
no preceptore meo. Nam ille ſentiebat: quod iſte locus ſic
erat legendus. Quæ ſiquis grauabitur non ratio ſibi defue/
rit ſed homo. R. An Oībonus Vir elegātiſſimus: cuius
ego quoq; fui diſcipulus: iſtius corruptiōis. mētirer nāq; ſi di
ceré correctiōis: fuerit auctor facile ex ipſo ſēſu: q nullus niſi
ineptiſſimus eé pōt: itelligit. Cal. Imo ē optius ſenſus. Signi
ficat enim quod ipſe eſt traditurus optima præcepta: ne

ratio sibi deesse possit: sicut si legens Nicoletus adduceret acuta argumēta: quæ licet ab auditoribus non itelligerentur tamen non deessent rōni Nicoleti. R. Quæ uerborū ista sūt portēta? Cum similitudines ad iferendam rebus lucem soleant adhiberi: isto simili ita hunc sensum obscurasti: ut nemo qd dicere uelis pcipere possit. In causa uero ē quod ñ cōtētus legeř defuerit numero singulari: ut hacctenus ab oībus fere corrupte lectum fuit: alias quoq; & qdem fœdiores adiecisti deprauationes. Non solum. n. sibi pronomē quod & sensui repugnat: & nullis in exemplaribus iuenitur: ascribendum putas: sed duos quoq; dandi casus in rectos temerarie nimium: cum nusq̄ sic scriptum iueniatur: ausus es cōmutare: ut legatur. Quæ siquis grauabitur nō rō sibi defuerit: sed homo. Ac uerborum quidem iste contextus non est icongruus: sed istiusmodi sensus sic ē a Fabii elegantia alienus: ut ne uiro qdem uel mediocriter docto uideatur esse dignus. Qui nanq; Fabius diceret rōnem sibi non defuturam: cum rō ipsa sibi nunq̄ deesse possit: siue optima præcipiantur siue pessima: alioquī rōnis amitteret appellationem. Quare tardissime Calfurni non Quintilianum modo corrumpis: uerum Omnibonum quoq; Vincentiuum hoīem ætate nostra facundissimum: cui tantum ascribis flagitium: maximo dedecore afficis. Quo náq; pacto uir & igeniosus & eruditus e quatuor Vnius sensus uerbis tria imutare sibi permisisset? Istud náq; non corrigere sed prorsus corrumpere auctores foret. Cal. Ego scio qd sic legebat ut dixi: quia sic iuenio in meis scriptis: quæ sub eo collegi. R. Tu qdem fortasse multa profitente omnibono excepisti. Sed cum non perciperes quæ dicerentur: ita omnia confudisti: ut non Omniboni enarrationes: sed ineptæ Calfurnii confusiones sint appellande. Neq; ificias eo: Omnibonum quoq;: ut alii: hacctenus: defuerit unitatis numero legisse. Ego náq; primus uerissima rōne ductus hunc locum emēdaui. Sed id pronomen aliudue tale extrinsecus subaudiēdum putasse. Quod si tu quoq; sic legisses: tot præstantium uirorum auctoritate: facile opinionem tuam protegere potuisses. Nūc tibi hoc patrocinium tanta temeritate ademisti. Quam ob

rem ne te pudeat istam stultam deponere persuasionem meã
q; approbare emendationem tam facilem præsertim: ut uni-
us duntaxat litteræ ascriptione perficiatur: tam sensus cando
ri perspicuitatiq; conuenientem: ut doctissimus quisq; schola
sticus iuuenis mihi certatim gratias egerit: qđ sibi antea igno-
tum: perspicuum illustremq; reddiderim hunc locum.
Cal. Ego non sic intelligo. Raph. Hoc tibi facile as-
sentior. Distorto nanq; es & ingenio & iudicio. Cras alia si ue-
neris discutientur. Postridie cum Laurentium Vallam qui-
busdam ostenderem eadem: quæ pridie ego de affectatione
retuleram: præcipientem: ecce Calfurnius aduentans clamare
cœpit. Nunc omnes cognoscent te nescire litteras. Ecce mecũ
portaui Laurentium Vallensem: qui confirmat meam opini-
onem: & afectione legendum esse dicit: quemadmodum ego
quoq; dicebam. Raph. Iste doctissimi iuuenes aper
te insanit furoreq; impeditus aut quæ a Valla præcipiuntur
non percipit: aut ea quoq; corrumpit: Quid clamas Calfurni
Cal. Ego portaui Vallensem dicentem ut ego. Raph. Ego
qq; eiusdẽ auctoritate nitor. Quare uide ne ut Fabii ita Lau-
rẽtii quoq; scripta aut ñ pcipias aut inuerse legas. Cal. Ego
melius quam tu intelligo & lego. Ecce dicit quod affectio fre
quentissime apud Quintilianum inuenitur his uerbis: Ab
hoc fit affecto quo etiam Cicero ĩ libris ad Herenium utitur
Non tam affectanda q̃ superiores: sed tamen adhibenda non
nũq̃. Apud eundem nunquam nisi me incuria fefellerit aut
memoria fallat: legi affectionem: frequenter apud Quintili-
anum & cæteros ut illud. Nihil odiosius affectione. Quid
nunc dices? Non ego semper dixi: quod nescis bonas litteras?
Rapha. Videorne uobis doctissimis iuuenes uates fal-
sus? an potius uel Apolline ipso uerior? Et miramur si iste ubi
q; fere Fabii institutiones corrupte legit: cum Vallæ eleganti-
as pueris quoq; non ignotas nec intelligat: & ita peruertat: ut
Luce clarius sibi ipse Valla nostræ ætatis Varro in eodem ca-
pite repugnantia dicere coarguatur? Qui enim fieri potest ut
Valla asserat affectionem apud. M. Tullium non inueniri: cũ
affectionis ipsius definitionem a Cicerone ipso & in rhetori-

cis & in Thusculanis quæstionibus assignatam Paulo superi-
us descripserit? Profecto sic caput ipsum inchoat. Affectum
nusquam uideor reperisse apud Mar. Tullium: frequentissime
affectionem: contra apud Quintlianum frequentissime af-
fectum: raro affectioné. Hæc paucula certe nisi prorsus inge-
nio careres: tibi documento eẽ potuerunt: Vallam perspi-
cue a me stare: neq; sic illius capitis finem: ut tu peruertisti es-
se legendum. Sed quæ subiiciuntur: nonne te stipitem esse a-
pertissime ostendunt: qui puerilem adeo deprauationem a
librariis admissam peruidere non potueris? Sic. n. paulo post
Valla ait: Affectionem modo Cicero sic definit. Affectio est
animi & corporis ex tempore aliqua de causa mutatio: ut læ-
ticia: cupiditas: metus: molestia: morbus: debilitas & alia quæ
in eodem genere reperiuntur. Modo sic. Affectio est quædã
ex temporum aut negotiorum euentu aut administratione aut
hominum studio commutatio rerum: ut nec tales quales an-
te habitæ sunt: aut plerũq; haberi solent: habendæ uideantur
Sentisne hebetissime Calfurni Vallam pugnãtia dicere: nisi
aliter atq; tu somnias: capitis illius finis legatur. Cal. Tu
semper corrumpis libros. Ego sic lego ut in omnibus inueni-
tur scriptum. Raph. Non inficior multa ex iis quæ
impræssa fuere exemplaria isto modo esse deprauata. Sed
demus quod falsum est: in omnibus sic legi ut tu som-
nias. Vel grandi tamen pignore deposito audacter conten-
derim affectationem in fine capitis bis esse legendum: ubi tu
affectionem legisti. Apud eundem nisi me incuria fefellerit
aut memoria fallat nũq̃ legi affectatõné: freqnter apd̃ Qui
tilianũ & cæteros: ut ibi nihil odiosus affectatõe. quod si cor-
rigeř nescis istiusmõi pueriles elegãtiarum uallæ corruptões: qd
ĩ castigãdis Fabii ĩstitutõibus: quo opẽ nihil ẽ mẽdosius: faci-
es? Profecto si & tibi & pueris tuis recte cõsulere posses aliud
qd opis p̃legeres: hũcq; auctoré tãtisp dpõeres: dũ meis ĩ opis
eius deprauatões annotatõibus extremã ĩponã manũ. Ad mil
le siquidem & amplius tanti auctoris loca deorauata emenda
ui sicq; exposui ut cãdidissimus simul & facillimus omnibus
si futurus. Cal. Ego etiã scripsi cõmẽtaria in Quintilia-

num. Raph. Heri furtum prodidisti: cum te profitente Omnibono ea excepisse collegisseq; fueris professus. Quod si aliquid tibi gloriæ comparare cupis: in Macaronea nõdum cuiq̃ exposita commentaria scribas. Sic enim aliorum labo-res uigiliasq; tibi uendicare non uideberis: id quod in heautõ timorumeno Terentii fecisse ĩfamaris: quæ nãq; tum a Guer rino Veronensi tum ab Omnibono Vincentino ĩ illius comæ diæ enarrationem: excogitata fuere: confudisse ac tibi ĩpudẽ tissime ascripsisse ꝑdicaris. Cal. ego nõ possum amplius lo-qui dolore oris: quem patior. Raph. Laborasne ad-huc uitio oris? Cal. Maximo certe. Raph. Nun q̃ eo: mihi crede: liberaberis. Semper enim maledicus eris. Sẽ per uitiose loqueris. nec unq̃ artis oratoriæ finem: siue illud sit persuadere: siue quod uerius est: benedicere: assequeris. Cal. Tu semp nugis abundas. Ego nescio dicere tot uerba: sed facio iudicem istum doctorem: qui uideat si Vallensis dicit ea quæ ego dicebam. Ecce uobis relinquo hunc Quinternio nẽ Vallensis. Me oportet ire domnm. R. Fac oĩno cras ad audiẽdam redeas sñiam. Ac postridie quidem in disputa-tionem reuerti noluit: quod diceret sibi nõ esse honori mecũ de litteris disceptare. Me uero elegãtias Vallæ manu scriptas attulisse acceperat: in qbus sic affectatione erat scriptum: ut ego dixeram esse legeñ. Sed quo in me aliquid mali: quæ est hoĩs natura: machinaretur: quẽdam Vngarum iuuenem scho lasticum subornauit: qui a me peteret: ut & quádam ediffici lioribus ad Atticum Ciceronis epistolã & quẽdam Fabii locũ sic puerse qdem ab ipso lectum atq; expositum: ut Fabius in soloecismũ cõiiciaẽ: enodaré. Sic n. illud de accẽtibus ꝑceptũ ut ẽ a librariis deprauatum confudit. Præterea nunq̃ eadem flexa & acuta: quia eadem flexa & acuta Vtiq; neutra cludit Vocem latinam. Ego uero cum Vngaro me aperte temptanti tandẽ ꝑsuasissẽ: ut mihi inuicẽ suaꝝ aliqd pecũiaꝝ expone-ret: iãq; aureus nũmus depositus eẽt: ĩcepi me qdẽ Fabii locũ stati expositũꝝ: ac luce clarius oñsuꝝ grãde flagitiũ ab isto cal furnio ibi fuisse admissũ. Eplãm ãt qđ & cognitu eẽt pulchra & lõgior ĩdigeret expõe: ĩ phõꝝ auditorio publice enarratuꝝ

Locum igitur Fabii cum exponere coepissem: Calfurnium-
q; obambulantem, sui erroris iudicem: nihil dum insidiarum
subesse putans; constituissem: ecce quidam scelesti ab isto Be-
stia truculentissimo immissi: id quod euentu fuit depræhen
sum: me ita cœperunt interpellare: ut Paulum abfuerit: quin
strictis pugionibus fuerim cõfectus. Famulus certe istius Be-
stiæ ac potius quorũdam uincentinoꝝ: quoꝝ est pedagogus;
Bernardinum Viridem iuuenem sane studiosum: de tã atro-
ci iniuria mihi illata conquerentem: citra ullam loci disputa
tionibus dedicati rationem stricto ense percussit. Ex qua qui
dem re facile unicuiq; patere potest: Bestiam istum ab omni ci
uilitate humanitateq; ac disciplina esse alienum dignumque
qui in aliquam desertarum insularum: ne humanam societa-
tem: ac studioꝝ præsertim amoenitates infestet: primo quoq;
tempore deportetur.

RAPAEL REGIVS SIGISMVNDO VNGARO SA LVTEM.

q

Væ ſuperiore hyeme a Calfurnio quodam be
ſtia ſubornatus uel propoſito aureo nũmo po
ſtulaſti: ut tibi exponerem: idcirco in hunc uſ-
q; diem diſtuli enarrãda: quod Calfurnius iſte
cuius fœdiſſimos errores ĩ Academia diſſemi
natos rep̃hendebam: cum argumentis ſtultici-
as ſuas non ſolum tutari non poſſet: uerum in dies quoq; ma-
gis magiſq; rudis & imperitus depræhenderetur: ad arma cõ
fugit: ac flagitioſiſſimos quoſdam e ſuis immiſit: qui me pu-
gionibus aggrederétur. Iſtud uero mihi ab omni ciuilitate ñ
modo a ſtudiis humanioribus: ita uiſum eſt alienum: ut iſtũ
ad naturam ferarum proxime accedere meritoq; beſtiam co-
gnominari cœptum ab omnibus: quibus id notum eſt: iudica
ri mihi perſuadeam. Quid enim magis ab homine ſtudia p̃-
ſertim humaniora profitenti ab horrere cenſendum eſt: quã
eũ; a quo modeſte ciuiliterq; ac ex Academiæ more: grauiter
inter profitendum erraſſe coarguaris: non conuitiis modo ac
mille contumeliis: Ver enſibus pugionibuſq; ẽt inſectari: cũ
rareq; ut quibus ipſe flagitiis totus ſis perditus: aliis in audito
riorum parietibus aſcribantur? Quanquam autem uel hæc
ſola clariſſimo omnibus poſſunt eſſe argumẽto: iſtum ab om
ni humanitate: ſiue pro eruditione atq; doctrina: accipiatur:
ſiue pro eo amore: quo homini homo conciliatur: prorſus eẽ
alienum: ex enarratione tamen eius quoq; loci Quintiliani:
quem mihi iſtius impulſu propoſuiſti exponendum: facile
conſtabit iſtũ eſſe uaniſſimũ ſimul & arrogãtiſſimũ nebulo-
nem: qui & incognita pro cognitis habeat: & ea ꝓfiteatur quæ
non pcipit: & errores quibus puerorum mentes implicat: ar-
mis quoq; tutari pulchrum putet. Id uero quo facilius in
telligatur: locus ipſe Fabii: ut eſt te aſſerente ab iſto Beſtia
lectus: primũ deſcribať: deinde ut fuit expoſitus: referať. Ve
ra ꝗ eius expoſitio ſimul & epiſtolæ Ciceronis ad Atticum ſu
biiciatur.

Sic igit̃ in primo: ubi de accentibus agit Fabius: fere in exẽ
plaribus ẽ descriptũ. Præterea nũq̃ eadẽ flexa & acuta: qa ea-
dẽ flexa & acuta utiq; neutra cludet uocẽ latinã. Hoc Fabii p̃-
ceptũ sic Bestia iste & legit & exposuit: Vt Fabius ipse ĩ mãife
stariũ soloecismum incidisse cõuincatur. Nã ut omittã: quod
illius & copulæ loco ex præpositionẽ rectius sensus perspicui
tati conuenire non aĩaduertit: ea certe quæ nulla rõne copula
ri possunt: cõnectenda putauit. Illa enim oĩ sublata distincti-
one sic confudit. Quia eadem flexa et acuta utiq; neutra clu-
det uocẽ latinam: ut in unũ sensu; confũdẽda eẽ affirmarit:
cum nisi duo sint: & inepta ratio uideatur: & a soloecismo Fa
bius defendi non possit. Cum .n. uelit ostendere Fabius in ea
dem uoce nunq̃ acutam simul & flexam reperiri: minus apta
uti ratiõe uideretur: cum nihil ad propositum faciat: si neq;
flexa neq; acuta uox latĩa nõ cludit̃. Lõge igit̃ aliam assignat
Fabius rõnẽ apte id qđ ꝓposuit demõstrantẽ. Nũq̃ .n. eadem
uox flexa & acuta idcirco ẽ inqt: quia eadem flexa ex acuta cõ
stat: quod qdẽ uerbũ idcirco Fabius prætermisit: qđ facile sub
audiri põt. Circũflexũ nãq; accẽtũ ex acuto & graui constare
notius est: q̃ ut sit exponẽdum. Neq; inficior & quoq; posse le-
gi ut ꝑ etiã ponat̃, atq; ẽ uerbũ subaudiat̃: ut ĩtelligãus eandẽ
flexã ẽt acutã eẽ. Si .n. flexa ex acuta grauiq; cõstat: nimiꝶ ĩ fle
xa erit acuta. Sed si ex legat̃: magis pspicuus uidet̃ eẽ stilus. ut
ĩtelligat̃ flexa ex acuta quoq; cõstare. Cæteꝶ siue ex siue & le
gat̃: ita ẽ distinguẽdũ: ut illđ aduerbiũ utiq; seqntis sẽsus sit
ĩitiũ. hoc mõ. Vtiq; neutra cludet uocẽ latinã. Quod si ĩ unũ
cõfũdãt sẽsũ: a soloecismo Fabius defẽdi ñ põt. Neutra .n. no
mẽ qđ ex grãmatica rõe ac loqndi cõsuetudĩe aut gtõ aut abla
tiuo copulat̃: citra soloecismi fœditatẽ cũ ntĩs illis eadem fle
xa & acura neq̃q̃ cõnecti põt. Vt .n. rc̃te elegãterq; dr̃: Neutra
haꝶ uocũ cludit uocẽ latinã: sic barbare diceret̃ neutra eadẽ
flexa & acuta cludet uocẽ latinã. Rustica certe nõ mõ barbara
huiusmõi orõ eẽt. Huc accedit: qđ illa pticula utiq; ñ mediũ
s; aut primũ aut scđ; ĩ orõe locũ sortiri cõsueuit. qre ne Fabi
us Quintilianus alteꝶ latiæ lĩguæ specimẽ: loqndi rõnẽ igno
rasse manifestosq; in soloecis nos incidisse coarguatur: ita di-
stinguamus: ut illa quidem. Quia eadem flexa ex acuta: ra-

tio superioris præcepti intelligatur. Hoc uero. Vtiq; neutra cludet uocem latinam: aliud præceptum esse cognoscatur. Sic enim & sensus perspicui erunt: nec Fabius rustice barbare q; scripsisse coarguetur. Quod quidem flagitum ab eo depelli non potest: sit Ita legatur: ut iste Bestia putauit esse confundendum. Hinc uero manifeste tibi loquere potest: quãtis erroribus auditorum suorum mentes Bestia iste implicet: qui in iis quæ ad gramaticam spectant: quæq; ne mediocriter quidem doctis sunt ignota: tam pueriliter turpiterq; labat. Ego certe uel grandi pignore deposito contenderim cẽtum & amplius Fabii loca: cum secundum nondum prælegerit librum aut peruerse exposita: aut corrupte: ut sunt a librariis deprauata; fuisse lecta. Quod si mihi singulos aureos nũmos p singulis deprauationibus: proponere animum induceres: facile id reipsa comprobarem. Sed iam ad eius epistolæ enarrationem transeamus: quam ut exponerem: istius opera potissimum efflagitasti: perinde acsi ego tanq̃ alter Gorgias: de quacũq; re proposita me respõsurũ esse profiterer: ac non mihi satis esset: quæ afferam tutari. Sed ut est arrogãtissimus: quam ipse percipere non potest: aliis quoq; incognitam esse putauit Eam uero ego sic exponam ut quæ obscuriora uidentur: sim enodaturus: ac quæ corrupte uel tu uel ipse descripsit: emendaturus.

Ad Atticũ igitur ea scribitur epistola: q paucis ante diebus Roma profectus per litteras a Cicerone petierat: ut sibi aliqd de rebus urbanis pscriberet. Cui Cicero nondum quicq̃ accidisse: ex quo ipse discessit: quod admonitione dignum uideatur. Quid tamẽ de Tenediorum causa decreuerit senatus certiorem facit: ac quotidie se aliqd scripturum: etiã si nihil noui acciderit pollicetur. Cludens autem epistolam cum Attico iocatur. Ac primus quidem eius epistole sensus ita est perspicuus: ut nihil expositionis indigere uideatur. Epistolam hãc cõuicio efflagitarũt codicilli tui. Eius uero periodi cuius initium ẽ. Nam res qdem ipsa: clausulam corrupte scripsisti: dabit: sicq; in exẽplaribus fere legitur: sed nisi dabat: ut tẽpus sit nõdum præteritum: legatur: nihil recti sensus elicietur. Quod

uero. M. Tullius inquit epistolas interdum debere allucinari sic accipiamus: ut itelligamus de rebus leuibus negligēter loq. Nam allucinari proprie ē conuiuētibus oculis aliqd contemplari: quod uerbum tamē ad animum quoq; transfertur. Allucinatur.n. quisqs aliquid aliter atq; est: accipit. Illud quoq; mēdose scripsisti. Teneidorū igitur libertas securi tenedia pcisa ē. Sic aūt in exemplaribus quoq; fere legitur. Sed Tenediorum legēdum esse notius ē: q̄ ut sit dubitādum. Tenedii nanq; populi fuere tenedum isulam habitātes. Apud priscos uero nō securis modo Tenedia in prouerbio fuit. Verum homo quoq; Tenedius: p eo q truculēto foret aspectu. Nam Tenes rex: a quo & insula Tenedos fuit appellata: cum antea leucophrin uocaret: quod falso a nouerca fuit patri accusatus: lege cauit: ut carnifex securim in manu tenens: post accusatoris humeros staret: ac eū q falso quēq̄ accusasse foret dephēsus: e uestigio iudicis iussu pcuteret. Hinc igitur apud priscos securis Tenedia in puerbio fuit. Siue ut Aristoteles in Tenediorum ciuilitate inqt: quod rex Tenedius cum securi iudicans iniuria quēq̄ afficiētes illico interfici iubebat. Alii quod rex idem statuit: ut in adulterio dephēsis securi caput amputaretur. Quod qdem in filio quoq; obseruasse dr̄. Vnde in numismatum altero qdem latere securis: in altero duæ facies ex eodem collo pdeuntes uidebant. Aliæ quoq; de securi Tenedia afferunt rōnes. Sed prima mihi oīum uerisimillima uidetur Facete igitur Cicero simul & erudite libertatem Tenediorū securi Tenedia pcisam fuisse ait: hoc ē penitus sublatam: ut qui securi tenedia fuissent pcussi. Nam Tenedii cum antea liberi essēt suisq; uiuerēt legibus: senatus decreto ea sunt libertate priuati: quis & Ciceronis & Calsidii & Bibuli & fauonii patrocinio fuerint usi. Significat aūt Cicero Atticū quoq; Tenediis affuisse cū inqt. Dete magis ab Sipilo mētio ē honorifica facta: cū te diceret postulatōi Sexti Pāsæ rstitisse. Sipilus qdē iste. Vnus e legatis tenediorū fuisse ur. Pāsa uero tenediorū accusator. Corrupte āt honorifica & diceret: ut fere i exēplaribus legit scripsisti: cū & honorifice & diceret Vnitatis

numero sit legendum. Reliqua illius epistolæ ita sunt aperta ut nulla indigeant enarratione: nisi forte dubitas quid sibi uelit Cicero cum inquit. Lucretii poemata: Vt scribis: ita sunt multis luminibus ingenii: multæ tamen artis. Ac huic quidem sensui aliquid deesse uidetur. Illa nanq; coniunctio tamen superiori sensui: ut solet non aduersatur. Quare negandi aduerbium facile contenderim ascribendum: quanuis exemplaria refragẽt: ut hoc mõ legat. Lucretii poemata ita sunt multis luminibus ingenii: nõ multe tñ artis. Vt itelligamus Lucretium ingenio multum: arte uero parũ ualuisse. Id qđ de Ennio Ouidius ait: Ennius igenio maximus: arte rudis. Lucretius nanq; naturalẽ philosophiã carminibus est cõplexus Empedoclis siculi imitatione. Nam & ipse de eadem re apud Græcos carminibus scripsit: Cuius opus a Salustio e Græco in latinam linguam interpretatum indignum putat: quod ab Attico legatur. Sic enim epistolam cludit. Sed cũ ueneris Virum te putabo. Si Salustii empedoclea legeris hoiem non putabo. Scite uero ac lepide Cicero uiri & Hominis differentiam significauit. Homo nanq; dicitur Quisquis humana est facie. Vir aũt non omnis: sed dũtaxat. Qui uirtute præditus est: appellatur. Siquid de reliquis dubitaueris illius epistolæ me locis tibi recipio omnia enarraturũ: Vale. Paduæ sexto calendas Iulias. Mccccclxxxviiii.

Laus Deo Finis.

Si quid forte litterarum imutatione: transpositione: inuersione: omissione offenderis studiose lector: id nõ ulli negligẽtiæ: sed correctionis difficultati ascribas: qñ nihil uerborum prætermissum esse depræhendis: rogat Gulielmus Tridinensis cognomento Anima mia: cuius opera hoc opusculum Venetiis fuit descriptum Principe Augustino Barbadico decimo Calendas Iunias. Mccccclxxxx.

Deprauationū ī hoc libello admissaꝶ correctiōes Niserere ꝑ inserere in scđa charta. Epistole huic inserere audeo
Vlebat ꝑ uolebat. q̄ uolebat existimari. in. iii.
Aut ꝑ ait. Ac seruos esse ait: & dicā ꝑ dicat: aliquid de tuis rebus gestis dicat in. iiii.
Iua ꝑ uia & fulgerat ꝑ fulgurat & satyrus ꝑ satyris: & quæq; ꝑ quoq;: in. v.
Deerudi pro detrudi & lenimanta pro lenimenta & fidrici ꝑ fiducia in. vi.
Acutores pro auctores in. vii.
Aitfrices pro artifices & aoctori pro auctori in. ix.
Dictores pro doctiores in. x.
Conuiciisq; pro conuiciis sine illaq; copula in. xii.
Deiudicare pro diiudicare in. xiii.
Satyri pro satyræ in. xiiii.
Vt ꝑ ubi i. xv. Scalpūt ubi ītima uersu. & numerus ꝑ numeris
Ferue ꝑ ferueat in. xvi. Lector mihi ferueat aure
Ac ꝑ At & depulsus pro depulsis: & sic qdem tibi ita uidetur pro sic tibi uidetur in. xix.
Videtur pro uideatur in. xx.
Exræ pro terre in. xxiii.
In. xxiiii. hæc quatuor uerba ita sunt impssa ut integra nō uideantur. Lectionibus pollueres atq; infamares
Ductu pro ductus in. xxvi. Quo furore ductus
Desierit ꝑ desierat in. xxix.
Ingratissimum pro ingratissimus in. xxx.
Quiq; pro quoq; & doctissimis pro doctissimi: & deorauata ꝑ deprauata in. xxxiii.
Me locis pro locis me in ultima. Illius epistolæ locis: me tibi: & quæ sequuntur.

